



YA literatuur

Onderzoek naar inzet
in voortgezet onderwijs

**The
Tjong-Khing**

schrijft en tekent
nieuw sprookjesboek

**OP DE COVER
Natascha
Stenvert**

wint Gouden
Penseel



7

6-12 jaar

**Op eentje na worden
alle kinderen groot**
Onbetwiste klassiekers

8

Interview
Nicole Kleinen

10

0-6 jaar

Lezen op Recept
BoekStart op het
consultatiebureau

12

0-6 jaar
Blikveld

16

6-12 jaar
Blikveld

20

12-15 jaar

Blikveld

22

12-15 jaar

**Leerlingen als
inspiratiebron**
Taalbreed
literatuuronderwijs

24

15+ jaar

Blikveld

26

Prikkels
In memoriam Harrie
Geelen

28

**'Die likes waren als
stickers van de juf'**
Interview Lex Paleaux

30

**Wie leest heeft
een goed verhaal**
Valérie Drost

32

Atelierbezoek
Natascha Stenvert

34

Het vak
Leesbevorderaars
over de praktijk

35

Medaille
Nieuws van de Kinder-
boekenambassadeur

36

Agenda & mededeling
Stichting Lezen



VOORLEZEN OF SAMEN LEZEN

Bij Stichting Lezen zijn we voortdurend op zoek naar wat werkt op alle niveaus en in verschillende vormen. Dat doen we onder meer via ons paboplatform, waar al vijftien jaar een actieve groep lerarenopleiders samenkomt, maar ook via het po-platform, diverse klankbordgroepen voor nieuwe projecten en producten, en sinds kort hebben we ook een wetenschappelijke adviesraad.

Een van de projecten waar we momenteel aan werken, is een website over lezen in de kinderopvang. Tijdens de klankbordochtenden, waar we een

groep bevlogen professionals de oren van het lijf vroegen, sprong een interessante vraag eruit: wat maakt mensen eigenlijk enthousiast over (voor)lezen? Het antwoord bleek veelzijdig. Het zit in het meeslepen van stapels boeken, in blijven herhalen en inspireren, maar vooral in het niet te star vasthouden aan één vaste vorm van voorlezen.

Want bij sommigen roept het woord 'voorlezen' nogal rigide beelden op. Alsof een professional altijd keurig uit een boek moet lezen, terwijl de kinderen muistil en kaarsrecht zitten te luisteren. In de praktijk weten we natuurlijk dat het zelden zo werkt. Voorlezen kan op talloze manieren: interactief voorlezen, theaterlezen, *shared reading*; allemaal vormen die kinderen van alle leeftijden actief betrekken bij het verhaal.

Lezen is bovendien niet altijd een individuele bezigheid. In professionele contexten – of dat nu in de klas is, bij de peutergroep, in de bibliotheek of binnen een leesclub – ontstaat er juist iets waardevols wanneer lezen een gezamenlijke ervaring wordt. Wie voorlezen effectief inzet, maakt van lezen een gedeeld moment: een ontmoeting tussen tekst, lezer en luisteraar. In die zin is voorlezen eigenlijk altijd samen lezen.

Hartelijke groet,
Tamar van Gelder

Wie leest
heeft
een goed
verhaal



**WEL
KOM**

Door Tamar
van Gelder

“WANNEER
LEZEN EEN
GEZAMENLIJKE
ERVARING
WORDT,
ONTSTAAT
ER IETS
WAARDEVOLS



Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen Lezen gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam.
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofredacteur
Tamar van Gelder

Eindredactie
Annemarie Terhell
Eva Gerrits

Redactie
Maarten Dessing
Martijn Nicolaas
Mirjam Noorduijn
Annemarie Terhell
Barbara Wormgoor

**Medewerkers
aan dit nummer**
Femme ter Haar
Yoko Heiligers
Anne Stalinski
Elisabeth Tjissen
Rian Visser

Ontwerp & art direction
Hocus (studiohocus.nl)

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Natascha Stenvert

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085 (tijdens
kantooruren) of info@spabonneeservice.nl

© december 2025
Stichting Lezen

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISSN 1570-9698.
De inhoud van Lezen is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoeken wij contact op te nemen met de uitgever.



Projecten met dit icoon zijn mogelijk gemaakt door Stichting Lezen.

Stichting Lezen is de drijvende kracht achter de leesbevordering in Nederland. Zij genereert kennis over lezen en verbindt partijen die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven.



@stichtinglezen

lezen.nl



Lezen
STICHTING LEZEN

ONDER ZOEK

YA-literatuur
onder de loep



Laat het boek spreken

Docent Nederlands en literatuurwetenschapper **Linda Ackermans** (1988) schreef een promotieonderzoek met de titel *Young Adult Literatuur in Nederland: volwassen en volwaardig?*

Daarin onderzoekt zij de positie en status van YA-literatuur (YA) binnen het Nederlandse literaire veld en de perspectieven voor YA in het voortgezet onderwijs. 'Ik pleit ervoor om YA als een op zichzelf staande categorie te beschouwen, met een eigen canon en literatuurgeschiedenis.'

“ Young adult is niet hetzelfde als adolescenten- literatuur

Wat is dat dan eigenlijk, YA-literatuur? Al tijdens haar studie, maar vooral toen ze in

2009 als projectmedewerker op de afdeling kinder- en jeugdliteratuur bij de CPNB begon, werd Linda Ackermans getriggerd door die vraag: ‘Precies in die tijd begon de term YA aan een opmars,’ licht ze toe. ‘Nederlandse uitgevers gaven naar Amerikaans voorbeeld voor het eerst titels onder de noemer YA uit. Tijdens Manuscripta 2009 – de toenmalige door de CPNB georganiseerde opening van het boekenseizoen – werd de eerste YA-boekenkast verloot, om boekhandelaars mee te krijgen. En een jaar later volgde de oprichting van de Grote Jongerenliteratuur Prijs, de voorloper van het Beste Boek voor Jongeren. Het was fascinerend om zo de opkomst van het fenomeen YA te volgen. Want waarom is het ene boek voor jongeren, het andere voor kinderen en nog weer een ander voor volwassenen? Wie bepaalt dat? En hoe gaan het boekenvak en onderwijs met deze verschillende vormen van literatuur om? Deze vragen bleven kriebelen. Dus toen zich na enkele jaren leservaring de mogelijkheid voordeed om daarover met een NWO-promotiebeurs voor leraren een proefschrift te schrijven, heb ik die kans direct gegrepen.’

Wat is, kort samengevat, de kern van je onderzoek?

‘Ik heb onderzocht welke positie YA-literatuur heeft in het Nederlandse literaire veld en welke gevolgen die heeft voor haar waardering en status. Daartoe heb ik de ontwikkeling en historische achtergrond van YA in kaart gebracht en gekeken naar hoe de uitgeverij, de literaire kritiek en het onderwijs met deze literatuur omgaan. Tot slot heb ik de mogelijkheden verkend om YA in te zetten in het voortgezet onderwijs.’

Voordat ik aan de slag kon, moest ik natuurlijk een definitie van YA formuleren. Dat was best lastig. Uiteindelijk heb ik besloten om te beschrijven hoe de zojuist genoemde spelers in het literaire veld invulling geven aan de benaming YA. Dan valt op dat er daarmee heel

duidelijk een doelgroep wordt aangesproken: met de term is gericht werk gemaakt van het zichtbaar maken van boeken voor jongeren vanaf ongeveer vijftien jaar. Ik zie YA dan ook niet als een genre, maar net als de kinder- en jeugdliteratuur en de literatuur voor volwassenen als een categorie of marktsegment, waarin een breed scala aan genres is vertegenwoordigd: fantasy, sciencefiction, historische roman, poëzie, literaire non-fictie – kortom, alles. YA is dus ook niet hetzelfde als adolescentenliteratuur, zoals soms wordt gedacht: dat is juist wél een genre, een genre dat de groei naar volwassenheid tematiseert. En zulke coming-of-ageromans worden niet alleen voor jongeren maar óók voor volwassenen uitgebracht.’

Is YA dan slechts een verzinsel van de markt?

‘In zekere zin zou je dit zo kunnen zeggen. Toch is dat te negatief. YA dankt haar opkomst zeker ook aan de noodzaak die werd en wordt gevoeld om jongeren aan te spreken en aan het lezen te krijgen. Interessant is dat je nu ziet dat uitgevers bepaalde romans die eerder als volwassenen- of als jeugdroman zijn uitgegeven, heruitgeven als YA-roman. Bijvoorbeeld *Vallen* van Anne Provoost en *De dagen van de bluegrassliefde* van Edward van de Vendel. Maar ook historische werken uit de literaire canon worden nu als youngadultroman geframed, zoals *De Historie van mejuffrouw Sara Burgerhart* uit 1782 van Betje Wolff en Aagje Deken, of de middeleeuwse ridderroman *De roman van Heinric en Margriete van Limborch*. Overigens hebben jongeren zelf een belangrijke rol gekregen in de marketing van boeken die voor hen bedoeld zijn: zij dragen via platforms als BookTok bij aan de promotie van titels, worden om advies gevraagd en zijn zo met uitgevers en auteurs betrokken bij een interactief branding proces rond YA-literatuur.’

Uitgevers erkennen YA ondertussen dus wel als een op zichzelf staand literair segment?

‘Ja, dat klopt. Er zijn YA-fondsen en een uitgeverij als Blossom Books heeft zich zelfs in YA gespecialiseerd. Tegelijkertijd zetten sommige uitgevers een boek dat eigenlijk typisch YA is, toch als boek voor volwassenen in de markt. Neem *Confrontaties* uit 2020 van Simone Atangana Bekono. Die roman heeft echt alle kenmerken van YA-literatuur – een adolescent als hoofdpersonage en verteller, jongerenthematiek en –taal – maar is toch voor volwassenen uitgebracht. De manier waarop een boek wordt uitgegeven, is heel bepalend voor hoe dat boek vervolgens circuleert, hoe het wordt ontvangen – en dus ook hoe het wordt gewaardeerd in het onderwijs. Als *Confrontaties* als YA was uitgebracht, had het nooit zoveel aandacht en lovende kritieken gekregen in de dag- en weekbladen en nooit zoveel nominaties voor literaire prijzen. In zekere zin was het de eerste YA-roman die kans maakte op het winnen van de Libris Literatuur Prijs.’

Zeg je hiermee dat de literaire kritiek in de traditionele media nog steeds leidend is voor de positie en status van de verschillende vormen van literatuur?

‘Hun invloed is nog best behoorlijk. Leraren Nederlands laten zich veelal nog informeren en inspireren door recensies in dag- en weekbladen. Maar daarin is YA een onderdeel van de jeugdliteratuur, waaraan minder belang wordt gehecht en die minder aanzien heeft. In de traditionele kritiek wordt YA bovendien maar mondjesmaat besproken: slechts acht procent van alle in 2022 en 2023 verschenen titels. Het gevolg is dat leraren Nederlands langs die weg weinig titelkennis kunnen opdoen om in de klas te gebruiken en zelfs het idee kunnen krijgen dat YA minder literair is, en dus minder aandacht waard is.

“ Met YA valt een wereld te winnen in de klas

En dat is onterecht?

‘Onterecht en vooral jammer, want met YA valt een wereld te winnen in de klas: uit onderzoek blijkt dat jongeren die bekend zijn met YA positiever zijn over het boekenaanbod en dat werkt door in hun leesattitude – ze lezen met meer plezier. Tegelijkertijd worden YA-romans soms nog weggezet als boeken die vooral herkenning bieden en makkelijk weggelezen. Sommige docenten hebben onvoldoende zicht op wat YA precies behelst en welke mogelijkheden er binnen de kerndoelen en eindtermen zijn om deze literatuur in te zetten. De indeling van YA op Lezen voor de lijst [lezenvoordelijst.nl, red.] speelt ook een rol: de meeste boeken worden gezien als geschikt voor de onderbouw, terwijl ze juist ook jongeren in de bovenbouw iets te bieden kunnen hebben. Gelukkig wordt Lezen voor de lijst nu herzien. Kaders en stempels kunnen behulpzaam zijn, maar ze kunnen ook beperken. Daarom pleit ik ervoor een open blik te houden op de verschillende categorieën literatuur. Zoals Bart Moeyaert ooit zei: “We moeten van die logo’s van uitgeverijen betekenisloze krullen maken, onze mond houden en gewoon lezen.” Laat het boek spreken.’

Wordt bij het vak Nederlands YA juist niet steeds vaker ingezet?

‘Zeker. Leraren geven tips, laten YA lezen in de klas en lezen eruit voor. Ook wordt YA gebruikt als brug naar de literatuur voor volwassenen, door bijvoorbeeld thematische boekenparen te maken van YA-roman en gecanoniseerde werken voor volwassenen. Dat is positief. Tegelijkertijd denk ik dat we YA tekortdoen als we het alleen maar als brug zien. De boeken zijn ook een bestemming op zichzelf en kritische, ideologische, pedagogische en academische aandacht waard.’

Hoe zou het onderwijs YA dan wel moeten benaderen?

‘Eigenlijk op eenzelfde manier als literatuur voor volwassenen. Er bestaat nu nog veel twijfel over of YA wel mag in de bovenbouw havo/vwo, en als het dan al mag, hoe het dan moet worden ingezet. Terwijl de didactische mogelijkheden talrijk zijn. Zo kan je YA-versromans zoals *Wat ons nog rest* van Aline Sax of *Prinses zonder erwt* van Astrid Boonstoppel geweldig goed gebruiken om literatuur en creatief schrijfonderwijs te combineren. Je kunt bijvoorbeeld ingaan op het taalgebruik, hoe er met taal wordt gespeeld en welke stijlfiguren er worden gebruikt. Daarnaast is het waardevol en werkt het goed als je jongeren YA-teksten laat analyseren door wat ik een “jongerenbril” noem. Met deze vorm van literaire analyse – die ik ook toelicht in mijn proefschrift – onderzoeken leerlingen aan de hand van verhaalelementen hoe de adolescentie in teksten wordt verbeeld, bijvoorbeeld in de metaforen of de thematiek. Dat spreekt ze aan. Zo vergelijkt Eva Coolen de adolescentie in haar roman *Regeneratie* met “de wachtkamer van het leven”. Met leerlingen kun je het hebben

over de betekenis van zo’n beeld en hoe dat aansluit bij de dominante denkbeelden in onze maatschappij.’

Hoe luidt de conclusie van je onderzoek?

‘YA-literatuur heeft absoluut voor vernieuwing gezorgd in het literaire veld. Maar YA is wel duidelijk onderdeel van de jeugdliteratuur. En dat heeft dus gevolgen voor de status, waardering en acceptatie ervan in het onderwijs. We zullen zien hoe YA-literatuur zich in de komende jaren verder zal ontwikkelen: zal het verder verankerd raken binnen de jeugdliteratuur of meer een eigen weg zoeken en zich ontwikkelen tot een op zichzelf staande categorie, waarin op termijn ook een eigen canon en afzonderlijke literatuurgeschiedenis zichtbaar worden? Dat laatste zou voor de waardering niet verkeerd zijn. En daarvoor zou ik ook willen pleiten. Zoals ik al zei, het onderwijs zou gebaat zijn bij een open, genuanceerde blik op alle soorten literatuur. Uiteindelijk gaat het er niet om of leerlingen een roman voor volwassenen of YA lezen, maar om hoe ze lezen en wat ze eruit halen. Dáárop moet de focus in het onderwijs liggen.’ ●



Foto: Lieke Vroomen

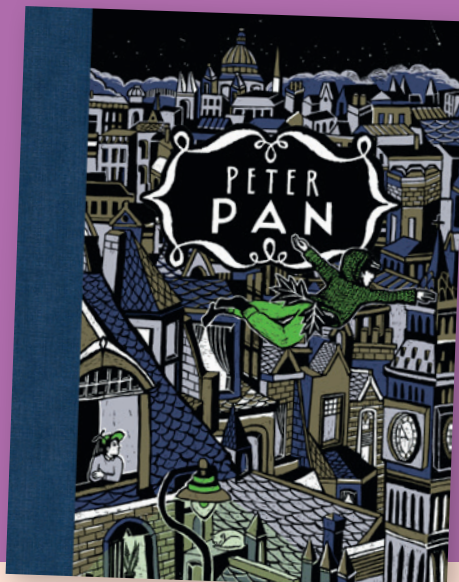
Linda Ackermans (1988) studeerde Nederlandse Taal en Cultuur (Radboud Universiteit) en behaalde een master Literary Studies (Universiteit van Amsterdam). Na haar (stage)werk als projectmedewerker op de afdeling kinder- en jeugdboek van stichting CPNB, waar ze de opmars van YA-literatuur in het Nederlandse literaire bedrijf van dichtbij meemaakte, begon ze in het voortgezet onderwijs, waar ze sinds 2011 werkzaam is als eerstegraads docent. Sindsdien ontwikkelde ze zich als specialist YA-literatuur: ze houdt lezingen in binnen- en buitenland, is lid van

de Werkgroep Onderzoek en Didactiek Nederlands, organiseert sinds 2023 de postacademische collegereeks Young Adult-literatuur en richtte in 2024 YALezen.nl op om leesbevorderaars te inspireren. Haar promotieonderzoek voltooide ze aan de Radboud Universiteit met Jos Joosten als promotor. Op 20 januari 2026 verdedigt ze haar proefschrift *Young Adult Literatuur in Nederland: volwassen en volwaardig? De status en positie van Young Adult Literatuur in het Nederlandse literaire veld en perspectieven voor haar inzet in het voortgezet onderwijs*.

OP EENTJE NA WORDEN ALLE KINDEREN GROOT

LEZEN & VERDER LEZEN

Onbetwiste
klassiekers



Peter Pan

James Barrie &
Floor Rieder (ill.)
Vertaling Esther Ottens
Gottmer, € 26,99

10+

Tekst Mirjam Noorduijn

De avonturen van Dokter Dolittle

Tiny Fisscher &
Martijn van der Linden (ill.)
Volt, € 18,99

8+



Klassiekerbewerker Tiny Fisscher maakte een vrolijk (voor-) leesavontuur van *The Story of Doctor Dolittle* (1920) van Hugh Lofting, over de onbaatzuchtige victoriaanse dokter die liever dieren dan mensen geneest en zich moeiteloos in avonturen stort om hun levens te redden. De grafische, stripachtige illustraties creëren een passende nostalgische sfeer.

De wind in de wilgen

Kenneth Grahame
& Ernest H. Shepard (ill.)
Vertaling Reggie Naus
Ploegsma, € 24,99

7+



De geestige avonturen van Rat, Mol, Das en Pad langs de glooiende oevers van de Theems vullen niet alleen een fantasievol kinderboek, maar vormen ook een parodie op de Britse klassenmaatschappij, een universele allegorie op ons menselijk gedrag en een lofzang op het platteland. De illustraties van Ernest H. Shepard zijn net zo beroemd als het verhaal zelf.

Alice tuimelt in Wonderland

Tiny Fisscher & Jeska Versteegen (ill.)
Volt, € 19,99 (verschijnt in januari)

7+



Soepele hertaling van Lewis Carrolls *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) met dromerige sfeerillustraties. Het door taalspel voortgestuwde nonsensverhaal over Alice die na een val in een konijnenhol in een wereld op zijn kop belandt werd wereldberoemd.

Het jungleboek

Daan Remmerts de Vries
& Mark Janssen (ill.)
Volt, € 18,99

10+



Onder het motto 'vergeet de films die er van *Het jungleboek* zijn gemaakt', schreef Daan Remmerts de Vries een sprankelende tekst zonder af te doen aan de ziel van Rudyard Kiplings bekende verhaal uit 1894, over een mensenkind dat wordt grootgebracht door een wolvenpaar, beer Baloe en panter Baghera. Met passende jungle-illustraties van Mark Janssen.

Met *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) opende Lewis Carroll de deur voor de **Golden Age of Childrens Literature**, het tijdperk waarin fantasieverhalen tot grote bloei kwamen en tal van klassiekers het daglicht zagen. Een daarvan is **Peter Pan**: het verhaal over de jongen die op zijn geboortedag wegloopt, zodat hij nooit volwassen hoeft te worden en eeuwig avonturen kan beleven.

Dat Peter Pan daarin is geslaagd, bewijst de iconische status die hij heeft verkregen sinds zijn geestelijk vader James Barrie hem in 1904 succesvol de theaterplanken opduwde. Zijn verhaal, dat Barrie pas later optekende in *Peter and Wendy* (1911), over hoe hij met elfje Tinkelbel de slaapkamer van de kinderen Schat (Wendy, Jan, Michiel) binnendringt en ze 'op de rug van de wind' meevoert naar het magische avontureneiland Neverland van kapitein Haak en de verloren jongens, is talloze keren bewerkt en een moderne mythe.

Fijn daarom dat er nu een nieuwe, complete vertaling van het oorspronkelijke boek is. Eentje die, zo schrijven uitgever en vertaler Esther Ottens in het voorwoord 'beter past in onze huidige tijd, zonder het meesterlijke in J.M. Barries tekst aan te tasten'. Daarin is Ottens glansrijk geslaagd. Toegegeven, dat Neverland niet langer Nimmerland maar Nooitland wordt genoemd, is even wennen. Maar de modernere woordkeuze is begrijpelijk. Zo wordt *Peter Pan* anno 2025 een toegankelijk (voor)leesboek. Evengoed deinst Ottens er niet voor terug om vroeger gangbare termen als 'boudoir' en 'causeur' gewoon te gebruiken, waardoor de klassieke sfeer behouden blijft. De magische uitstraling van Floor Rieders unieke grafische illustraties, gemaakt met een kraspen op zwartgeverfde glasplaten, past Ottens' aanpak perfect. *Peter Pans* eigentijdse, fel-groene hoodie benadrukt bovendien zijn rol als schelm en zijn eeuwig jeugdige status.

De kiem waaruit Barries Peter-Pan-thema overigens ontsproot was het overlijden van zijn broer David (13) en zijn moeders gedachte dat haar zoon door zijn vroege dood altijd als kind bij haar zou blijven. De troostende kracht van de verbeelding: dat is het kloppende hart van *Peter Pan*.

Kinderboekhandels in de lift



In 1975
opende in Amsterdam
de eerste kinderboekhandel
van Nederland. Bij het vijftigjarig
jubileum gaat het goed met
dit type speciaalzaak, getuigt
Nicole Kleinen van De Kleine
Tovenaar in Roermond.

De eerste kinderboekhandel van Nederland was een idee van Guillaume en Rietje Nivard, die aanvankelijk een coffeeshop in de Jordaan uitbaatten. De winkel met het in heel Amsterdam bekende rode kraanwagentje voor de deur, sloeg zo aan dat ook ondernemers elders hun kansen waagden. Op dit moment zijn er zo'n vijftientig speciaalzaken – van De Toverlantaarn (Leeuwarden) en Rapunsel (Assen) tot Silvester (Leiden) en De Boekenberg (Eindhoven).

En met alle winkels gaat het goed, durft Nicole Kleinen van De Kleine Tovernaar in Roermond te beweren. Zo intensief is het onderlinge contact wel bij de Kinderboekwinkels Nederland, waarbij ze bijna allemaal zijn aangesloten. De buitenwereld kent hen slechts van de jaarlijkse Kinderboekwinkelprijs, die dit jaar is gewonnen door Enne Koens voor *Vandaag komen we niet meer thuis* (Luitingh-Sijthoff). Maar achter de schermen geven ze elkaar voortdurend tips en ondersteuning. Ook zoeken ze de samenwerking, bijvoorbeeld voor gezamenlijke inkoop van promotiemateriaal.

Ook jouw winkel loopt goed?

'Zeker. Ik heb op 1 september weer iemand moeten aannemen. Met mezelf erbij zijn we nu met acht. Wel allemaal parttimers. En het geldt voor meer winkels dat zij uitbreiden.'

Komt de groei door de breed gevoelde urgentie kinderen aan het lezen te krijgen?

'De afgelopen Kinderboekenweek was het wéér drukker. Dat zou goed door zo'n besef bij ouders kunnen komen. Maar wij zorgen er ook voor dat een bezoek aan de winkel het hele jaar door een attractie is. Door auteursbezoeken en voorleesmomenten, die we makkelijk kunnen organiseren omdat het wereldje zo overzichtelijk is – auteurs ken je al snel persoonlijk. En door de sfeer die we creëren. Dat begint al op de socials. We maken veel leuke filmpjes, op donderdag altijd met een dansje. Ons best bekeken filmpje heeft meer dan twaalfduizend views getrok-

“De afgelopen Kinderboekenweek was het wéér drukker

ken. Klanten komen daardoor vrolijker binnen, waardoor ze ook sneller iets kopen.'

Die urgentie blijkt misschien meer uit de institutionele klanten?

'Ja. Voor scholen zijn grote subsidies beschikbaar voor hun eigen bibliotheek. Al gauw vijftigduizend euro per school, enorme bedragen. Als je er dan voor kunt zorgen dat ze dat geld bij een kinderboekhandel uitgeven...'

Is er veel concurrentie? Bijvoorbeeld van algemene boekhandels?

'Dat wisselt per plaats. In Roermond niet, de Bruna in het centrum verwijst juist vaak door naar ons. Maar scholen werken graag met bibliotheken. Kinderboekhandels hebben daarom een haat-liefdeverhouding met de bibliotheek, die bij ons gelukkig doorslaat naar liefde. Dat is wel de reden dat wij scholen de service leveren om boeken te plastificeren. Daardoor kiezen ze voor ons. Voor de grote vakantie kostte me dat altijd tot twintig, dertig uur per week van mijn vrije tijd – zo veel tijd dat ik daar nu twee vrijwilligers voor heb.'

De Kleine Tovernaar verkoopt ook boeken voor volwassenen. Is dat noodzakelijk om winst te maken?

'Misschien wel. Na de verbouwing had ik bijna driehonderd vierkante meter. Te veel om alleen met kinderboeken te vullen. En omdat we zo *book minded* zijn, koos ik liever daarvoor dan voor kleurboeken of knutselspullen. Bovendien sloot twee jaar geleden een algemene boekhandel in het centrum. Boeken voor volwassenen waren ook een kans.'



Hoe betaalt dat zich uit?

'Het is voor mezelf lastig om net zo goed op de hoogte te zijn van het aanbod kinderboeken als vroeger. Ik lees noodgedwongen meer gespreid. Terwijl onze enorme expertise dé reden voor ouders en scholen is om voor ons te kiezen. Gelukkig lezen mijn collega's in de winkel nog wel alle kinderboeken. Het mooie is ook dat kinderen klant kunnen blijven. Jongeren willen geen young adult kopen in een kinderboekhandel, dus dat aanbod loopt niet altijd goed bij andere speciaalzaken, maar hier juist wel. We organiseren ook informatieavonden voor middelbare scholen.'

Is er ruimte in Nederland voor meer kinderboekhandels? In grote steden als Zwolle of Enschede zit nu geen speciaalzaak.

'Als je het lef hebt: zeker. Veel mensen dromen er alleen van. Hoe vaak heb ik niet mensen in de winkel die zeggen ook zoiets te willen? Maar je moet ook de ambitie hebben om het toch ingewikkelde boekenvak te leren kennen. En om door te zetten. Ik ben zelf van nature voorzichtig. "Denk toch eens groot, Nicole," hoor ik vaak. Maar door stapje voor stapje verder te bouwen heb ik toch iets moois neergezet wat maar blijft groeien.' ●

Nicole Kleinen (1970) begon De Kleine Tovernaar in de hal van haar woning. Gewoon, één plankje met boeken, omdat ze haar levenslange liefde voor lezen wilde delen. Gaandeweg nam het assortiment thuis zo veel plek in dat ze een winkel opende in het Roermondse stadsdeel Maasniel. Sinds 2015 is de winkel gevestigd in een voormalig filiaal van de Rabobank. Boven de winkel zit een leescafé dat te huren is.

BOEK START

op het
consultatiebureau



Lezen op Recept

In Bergen op Zoom slaan BoekStart en de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) de handen ineen om zoveel mogelijk jonge ouders aan het voorlezen te krijgen. De succesvolle pilot Lezen op Recept laat zien dat vroege interventie zorgt voor een gedragsverandering. 'Taalstimulering hoort een van onze kerntaken te zijn,' vindt initiatiefnemer Bao Chau Andriese-Nguyen.

Medisch manager Jeugdgezondheidszorg Bao Chau Andriese-Nguyen, initiatiefnemer van Lezen op Recept, is samen met BoekStartcoach Ingrid de Graaf van Bibliotheek West-Brabant naar het consultatiebureau gekomen. Deze middag is er geen spreekuur, maar vertellen ze enthousiast hoe hun samenwerking ruim drie jaar geleden tot stand kwam. 'Tijdens mijn werk als jeugdarts zag ik in de spreekkamer hoe groot het verschil was tussen het ene kind en het andere,' vertelt Andriese-Nguyen. 'Er zijn ouders die hun kinderen in de boxenruimte in totale stilte uitkleden, maar ook ouders die met hun kinderen aan het zingen en praten zijn. Daarnaast viel mij op dat wij relatief veel kinderen doorverwijzen naar voorschoolse educatie, omdat zij een achterstand hebben in de taalontwikkeling. Ik ben toen in de cijfers gedoken en ontdekte dat Bergen op Zoom een bovengemiddeld aantal laaggeletterden heeft. Kunnen wij daar als jeugdgezondheidszorg iets aan doen, vroeg ik me af.'

Een droom

Literatuuronderzoek bracht haar bij Reach Out and Read, een programma

Tekst en foto
Annemarie Terhell

uit de VS waaraan miljoenen jonge kinderen meedoen. De kern van deze aanpak is dat jonge ouders vanaf de geboorte door artsen of verpleegkundigen worden geïnformeerd over de taalontwikkeling van hun kindje en hoe zij daar zelf aan kunnen bijdragen. 'Er lag al een programma klaar dat was aangepast aan de Nederlandse situatie,' vervolgt Andriese-Nguyen. 'Toch had geen enkele JGZ het opgepakt, omdat er voor de uitvoering best wel wat knelpunten waren. Toevallig vroeg een beleidsambtenaar van de gemeente mij na een overleg: heb jij nog ideeën hoe wij meer voor de kinderen in Bergen op Zoom kunnen betekenen? 'Ja, ik heb nog wel een droom,' antwoordde ik. 'Ik zou graag zien dat alle kinderen thuis worden voorgelezen.' Toevallig kende deze ambtenaar het Amerikaanse programma Reach Out and Read; ik werd gelijk uitgenodigd voor een vervolgesprek.'

Gezamenlijke pilot

'In diezelfde periode hadden wij vanuit de bibliotheek een subsidieaanvraag lopen voor de BoekStartcoach,' vertelt Ingrid de Graaf. 'De gemeente gaf aan dat er overlap was tussen deze programma's en vroeg: kunnen we ze niet in elkaar schuiven, zodat ze elkaar versterken? Zo zijn we in 2022 een gezamenlijke pilot gestart, waar vijfhonderd jonge kinderen en hun ouders aan meededen. Zij kregen voorlichting over taalontwikkeling. In de wachtkamer van het consultatiebureau was een BoekStartcoach aanwezig om op een laagdrempelige manier nog meer uitleg te geven. We leggen ouders uit dat ze al heel jong kunnen beginnen met praten, zingen en voorlezen aan hun kind. We hebben ook een bank staan, zodat we kunnen voordoen hoe je met jonge kinderen kunt lezen. Dan laat ik zien dat je een baby beter niet op schoot kunt nemen bij het voorlezen, maar met zijn of haar gezicht naar je toe op je bovenbenen kunt zetten. Dan kun jij zien hoe het kindje op het boek reageert, en het kindje ziet jouw mond.'

Boeken cadeau

'We beantwoorden ook vragen van ouders en we geven tips op maat,' vervolgt De Graaf. 'Daar zijn ouders vaak heel blij mee. Velen weten niet dat een kind de eerste zes weken van zijn leven

helemaal geen kleur kan zien. Dan laat ik zien dat er contrastrijke zwart-wit boekjes zijn die bij de ontwikkeling aansluiten. We hebben het geluk dat een van onze consultatiebureaus in de bibliotheek zit. Vaak neem ik ouders gelijk mee naar binnen om hun kindje in te schrijven en laat ik zien waar de kinderboeken staan.' 'Een mooi aspect van Lezen op Recept is dat we ook boeken uitreiken,' vertelt Andriese-Nguyen. 'Alle kinderen krijgen bij vier weken het BoekStartkoffertje en bij vijf maanden en elke verjaardag een boek cadeau dat ze mogen houden. Die titels kopen we in bij de lokale boekhandel. We zorgen dat we voor tweelingen, broertjes en zusjes weer een ander boek hebben. Zo help je ouders om thuis een taalrijke omgeving te creëren.'

Eerste driejarige

Welke verschillen merk je op door zo actief met ouders aan de slag te gaan? 'Het is nog te vroeg om harde cijfers te kunnen laten zien over taalontwikkeling op de lange termijn,' zegt Andriese-Nguyen. 'Afgelopen september hadden we onze eerste driejarige, dus in de toekomst hopen we daar onderzoek naar te kunnen doen. De pilot hebben we na anderhalf jaar geëvalueerd. Daarin zagen we al een verandering in gedrag en bewustzijn. Ouders gaven bijvoorbeeld aan dat ze geen idee hadden dat ze al zo jong konden beginnen met voorlezen. En dat ze het gedrag van hun kindje nu ook beter kunnen duiden. Als je extra geld en tijd uittrekt om mensen te informeren, dan komt die verandering vanzelf, daar ben ik van overtuigd. Door kennis te delen, modelgedrag te laten zien, het uitdelen van voorleesboekjes en de nodige ondersteuning helpen we ouders op weg. We zagen trouwens ook een enorme stijging in het aantal aanmeldingen voor de bibliotheek, ook bij ouders die daar nooit kwamen.'

Overdrachtsmodel

Na de evaluatie is er een overdrachtsmodel beschreven, zodat ook andere JGZ-instellingen deze aanpak kunnen implementeren. Zijn er al signalen dat dat ook echt gebeurt? Andriese-Nguyen: 'Dit jaar wordt ons programma verder uitgerold in Steenbergen. Ik krijg ook vragen van de gemeentes Roosendaal, Moerdijk en andere

“Met extra tijd en geld om mensen te informeren, komt de verandering vanzelf

plekken in Brabant. Verder weet ik dat de beleidsadviseur van Bergen op Zoom is uitgenodigd om in Rotterdam over Lezen op Recept te vertellen. De vragen die wij krijgen zijn vaak praktisch: hoe pak je het aan? Waar zitten de kosten? De BoekStartcoach heeft extra uren in de wachtkamer nodig, leg ik dan uit. En de jeugdartsen en jeugdverpleegkundigen hebben extra tijd in de spreekkamer nodig om het gesprek met de ouder over taalontwikkeling te voeren. Die uren moeten betaald worden.'

Schrijnend nodig

Ze zijn beiden heel trots dat Lezen op Recept zo goed uitpakt. 'Eigenlijk is het raar dat wij ouders voorlichten en informeren over veilig slapen, goede voeding, de groei en de motorische ontwikkeling, maar dat wij niks vertellen over wat belangrijk is voor de taalontwikkeling. Dat is toch een van onze kerntaken?' vindt Andriese-Nguyen. 'En het is schrijnend nodig. Een derde van de vijftienjarigen bereikt niet het taalniveau om mee te kunnen doen op school of in de maatschappij. Dat is ontzettend zorgwekkend, niet alleen voor deze mensen zelf, maar ook voor de samenleving als geheel. Als je ouders vanaf de geboorte meegeeft dat het belangrijk is om thuis een taalrijke omgeving aan te bieden, kan dat een groot verschil maken. Zelf kwam ik op zevenjarige leeftijd naar Nederland. Het lezen heeft mij veel gebracht. Ik gun elk kind een taalrijke omgeving, en een gezin waarin wordt gezongen en voorgelezen.' ●

Lezen op Recept sluit goed aan bij de aanbevelingen uit de onderzoekspublicatie *Vroeg begonnen, veel gewonnen*, die is te downloaden op de website van Stichting Lezen: lezen.nl.

Stichting Lezen ziet Lezen op Recept als een waardevolle uitbreiding op BoekStart. De evaluatie van de pilot is te vinden op boekstartpro.nl (zoek naar Lezen op Recept)..

De Nationale Voorleesdagen

JUICHEN
OM EEN
BABY-
BROERTJE

Kleine Aap van Mies van Hout is verkozen tot Prentenboek van het Jaar 2026. Ze is heel blij met de uitverkiezing, vertelt ze in haar atelier in Zeegse.

'Kleine Aap is het eerste boek waarvoor ik echt zelf een verhaal heb geschreven. Dat was spannend. Ik wilde graag een dier in de hoofdrol dat voor het eerst in zijn eentje het grote woud in gaat. Eerst zag ik een beer voor me die aan iedereen wil vertellen dat hij een babybroertje heeft. Toen bedacht ik: gaat dat eigenlijk wel zo bij beren? Berenjongen zijn al vertrokken voordat er nieuwe beertjes komen. Bij primaten is dat anders, ontdekten we. Dus werd het Aap. Ze heeft

geen staart, maar is losjes gebaseerd op een chimpansee. Die leven samen als groep, dat past goed bij het verhaal.'

Trots

'Dat graag iets willen vertellen is mij heel erg eigen, ik kan het me zo voorstellen! Het verhaal van *Kleine Aap* is gebaseerd op mijn vroegste herinnering, namelijk dat ik een babybroertje kreeg, Dirk. Op mijn vierde ging ik de hele buurt door om het aan iedereen te vertellen. Wij hadden veel grote gezinnen in de buurt waar elk jaar wel een baby kwam, en nu hadden wij er ook een! Ik was hartstikke trots.'

Tekenworkshop

'Voor kleuters en groep drie/vier heb ik

een tekenworkshop ontwikkeld bij het boek. De meeste dieren luisteren niet goed naar Aap, maar één dier luistert wel: Olifant. De kinderen mogen zelf een luisterolifant tekenen met grote oren. Met krijt op zwart papier, dat geeft heel leuke resultaten. Bij de opening van De Nationale Voorleesdagen gaan we dat ook doen met kinderen in het Forum in Groningen.'

De Nationale Voorleesdagen beginnen op 21 januari en duren tot en met 1 februari 2026. Naast de reguliere editie is *Kleine Aap* dan ook beschikbaar in een mini-editie, een uitgave met een knuffel en een Kamishibai-editie (Hoogland & Van Klaveren, 2+). Op de website van Mies van Hout zijn tips en workshopideeën te vinden rond haar prentenboeken: miesvanhout.nl.



Foto: Annemarie Terhell

TIEN KEER
VOORLEZEN

Naast *Kleine Aap* staan tijdens De Nationale Voorleesdagen nog negen prentenboeken in de schijnwerpers. Samen vormen deze titels de Prentenboeken Top 10.

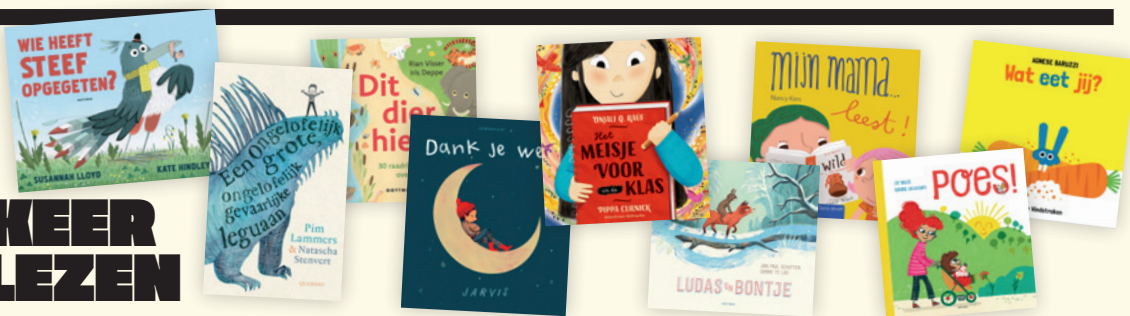
Wie heeft Steef opgegeten? is het grappigste boek uit de lijst. Susannah Lloyd en illustrator Kate Hindley zetten je steeds op het verkeerde been en zorgen voor een hilarische ontknoping. Plezier gegarandeerd. Ook het Gouden Penneel-

boek ***Een ongelofelijk grote, ongelofelijk gevaarlijke leguaan***, geschreven door Pim Lammers en geïllustreerd door Natascha Stenvert, staat in de Prentenboeken Top 10. Het is een verrassend verhaal over een jongen die een droomfamilie bij elkaar fantaseert. In ***Dit dier hier*** van Rian Visser met tekeningen van Iris Deppe kunnen jonge kinderen en voorlezers zich storten op dertig raadrijmpjes over dieren. Het intieme ***Dank je wel*** van

Jarvis gaat over stilstaan bij wat het leven glans geeft. Dankjewel voor het bad (vanwege het schuim), je hoed (zodat je gedachten niet wegwaaien), de plant (voor die fantastische verstoppel).

Het meisje voor in de klas, geschreven door Onjali Q. Raúf en geïllustreerd door Pippa Curnick, is een ontroerend verhaal over een kind dat een vluchteling in de klas krijgt.

De complete lijst is te vinden op onderwijs.cpnbnl.



Verborgen verhalen



Museum Kranenburgh in Bergen heeft een tentoonstelling ingericht met werk van Marit Törnqvist. 'Verborgen verhalen' laat een selectie zien uit de tekeningen en schilderijen die zij in de afgelopen 37 jaar maakte. Haar werk is poëtisch, sprookjesachtig en prikkelend voor de fantasie, schrijft het museum, en uniek vanwege de dromerige beeldtaal waarmee ze grote thema's behandelt. In de expositie is veel aandacht voor de manier waarop Törnqvist haar beelden vormgeeft. Törnqvist nodigt bezoekers uit om ook zelf te gaan tekenen. Zo kunnen kinderen die geïnspireerd zijn door Törnqvists verhalen en hun eigen verbeelding, aan de slag in het atelier. Bij de tentoonstelling is een uitgebreid educatief programma ontwikkeld, met leespromotie onder jonge kinderen als belangrijkste speerpunt.

'Verborgen verhalen' is te zien tot en met 10 mei 2026.
kranenburgh.nl

Een boek voor jou

Foto: Annelies van der Vegt

In november werd de stichting Een boek voor jou gelanceerd. Het doel van deze stichting is om vluchtelingen die naar Nederland komen te verwelkomen in de eigen taal en kennis te laten maken met Nederlandse jeugdliteratuur. In 2026 zullen alle kinderen die in een van de 220 asielzoekerscentra verblijven de bloemlezing **Een boek voor jou** cadeau krijgen. Het is een nieuwe, herziene uitgave van het boek dat in 2017 op initiatief van Marit Törnqvist door uitgeverij Querido werd samengesteld. Het wordt uitgedeeld aan kinderen die Arabisch, Farsi, Tigrinya, Somalisch, Turks of Koerdisch spreken. Kinderen met een andere moedertaal krijgen een tekstloos prentenboek. Tegelijk reist er een tournee van honderden kinderboekmakers, illustratoren en kinderboekenliefhebbers langs de azz's.

Deze tour wordt gecoördineerd door de stichting in samenwerking met Studio Kleine Lettertjes.
eenboekvoorjou.nl

WINNAARS van de LEESPLUIM



SEPTEMBER

De man met de lange benen is een buitenbeentje. Benjamin Phillips laat zijn lange benen even onhandig als sierlijk buigen, strekken en vouwen, terwijl hij zijn hoofd steeds aan het plafond stoot. De man is hulpvaardig en vriendelijk, maar kan op weinig waardering rekenen. Maar als het dorp overstroomt, komen zijn lange stelten ineens goed van pas. Een beeldschoon boek dat uitnodigt tot napraten (Parade, 4+).

OKTOBER

Roos redt de brandweer van Anke Kranendonk met illustraties van Puck Koper is een prentenboek vol girlpower. Zeven brandweermannen razen dwars door rood en hun brandweerwagen slaat over de kop. Kleine Roos is erbij om ze te redden. Monter hijst ze de mannen uit hun omgekukelde wagen en ze blust dapper de brand. Een prentenboek op rijm dat uitnodigt door ritme, ontregeling en vrolijkheid (Gottmer, 3+).

NOVEMBER

Ik weet niet meer hoe ik slapen moet van Bruno Zocca gaat over Lucy. Ze heeft alles gedaan: tandenpoetsen, pyjama aantrekken, papa welterusten zeggen. Toch ligt ze klaarwakker. Na een nachtelijke wandeling weet ze het ineens: ze zijn vergeten een boekje voor te lezen! 'Een fijn en uitnodigend prentenboek dat mooi aansluit bij de belevingswereld van peuters en kleuters,' schrijft de jury (TIPTOE Print, 4+).



(VOOR) LEESTIP

Nieuwe sprookjesbundel
Thé Tjong-Khing



“
**Ik bén
het paard,
ik bén de
tovenaar**

In *Sprookjes van ergens* maakt **Thé Tjong-Khing** een reis om de wereld. De zestien sprookjes en volksvertellingen komen uit alle windstreken, van IJsland tot Japan.

**Tekst en
foto's**
Annemarie
Terhell

Bruiden die pardoes op hun hoofd vallen, een prins die in een duivel verandert, een piepklein kereltje zo groot als een drakenteen – sprookjes zijn heerlijk om te tekenen, vindt Thé Tjong-Khing (1933). Het zijn verhalen vol gekkigheid, waarin het onheil altijd op de loer ligt. Dat schurende randje licht hem wel, en veel kinderen ook. Die gaan graag op zoek naar spanning. Dus tekent hij de jonge Bodvid uit 'De bloedende zwaan' heel nietig, vanuit vogelperspectief. Straks zal hij het moeten opnemen tegen monsters en duivels met scherpe tandjes. Hij staat al met één been in de schaduw. 'Eind

goed, al goed,' schrijft Thé luchtig, als Bodvid tegen alle verwachtingen in de zwanenprins bevrijdt. Want zo gaat het in sprookjes: het kwaad wordt bedwongen, het komt meestal weer goed.

Bandung

Thé Tjong-Khing is de onbetwiste grootmeester van de Nederlandse kinderboekillustratie. Hij nam in 1956 de boot uit Indonesië naar hier om tekenaar te worden. Na decennialang stug doortekenen – strips, realistische kinderboekillustraties, prentenboeken en later ook sprookjes – won hij zo'n beetje alle prijzen die er als tekenaar te winnen zijn. Intussen is hij 92 jaar en tekent nog steeds, elke dag. De liefde voor sprookjes zat er al jong in. Dat begon al in Bandung, waar de sprookjesboeken min of meer toevallig in huis belandden. 'Eigenlijk is dat niet zo'n leuk verhaal,' zegt hij. 'Het was de Japanse tijd, de Nederlanders moesten naar de kampen. Hun huizen werden geplunderd, of hun

inboedels verkocht. Je kwam de spullen overal tegen. Zo kwam mijn vader eens thuis met een stapeltje boeken van Rie Cramer en Felicie Jehu.'

Acteur

Als kind verslond hij de geïllustreerde boeken en las ze van plaatje naar plaatje. 'De sprookjes van Grimm vond ik het leukst. Van Andersen hield ik minder, die was soms zo langdradig. Als ik een tekening zag, kroop ik helemaal in de personages. Dan was ik druk aan het praten en zei mijn moeder: wat ben je toch aan het doen? Eigenlijk ben ik nog steeds zo wanneer ik teken. Ik leef me helemaal in zo'n personage in. Ik bén het paard, ik bén de koningin, ik bén de tovenaar. Eigenlijk ben ik een acteur. Ik denk dat dat helpt: als ik die tovenaar wil tekenen, moet ik laten zien hoe hij zit en beweegt. Dat kan alleen maar als ik die tovenaar zelf bén. Ik heb drie spiegels in mijn kamer om te bestuderen hoe dat eruitziet.'



“
**Net als dat
jongetje
van
vroeger
kruip ik
helemaal in
zo'n scène**



**Sprookjes van
ergens**

Thé Tjong-Khing
Gottmer, € 22,99
7+

Sprookjeswebsite

Het plezierige aan sprookjes vindt hij: 'Met al die oude verhalen mag je doen wat je wil.' Daarom is het zijn lievelings-genre, al heeft hij er niet altijd tijd voor. 'Als ik een opdracht heb, kan ik niet aan mijn sprookjes schrijven. Het is veel werk: ik moet schrijven, tekenen en vooraf ook verhalen kiezen. Ik lees me gek aan al die sprookjes.' Het laatste sprookjesboek, *Russische sprookjes*, verscheen alweer vijf jaar geleden. Voor *Sprookjes van ergens* ging hij op zoek naar volksverhalen uit verschillende landen, voor de variatie. 'Er bestaat een website met alle sprookjes uit de hele wereld. Daar speur ik naar verhalen die ik leuk vind om te illustreren. Dat is voor mij echt het belangrijkste. Als een verhaal leuk is, maar ik kan het niet tekenen, dan valt het af. Meestal vind ik die verhalen trouwens veel te lang. Ik lees ze eerst goed door, leg ze dan weg. Daarna begin ik met schrijven vanuit mijn geheugen. Overbodige stukken sla

ik over. Pas als het verhaal af is, begin ik met de tekeningen.' Veel sprookjes lijken op elkaar, weet hij na vijf bundels. 'Toverisjes, mooie prinsessen, boze stiefmoeders en heksen, verliefde prinses – die komen heel vaak voor, overal in de wereld.' Het grappige is dat in zo'n verhaal alles kan, vindt hij. Zo kom je in dit boek een prins uit West-Afrika tegen die zomaar verandert in een slang. Zijn kersverse echtgenote Abina kruipt hem achterna door het struikgewas, terwijl de jongen al helemaal opgaat in het groen. In het sprookje 'De goede geest uit Polen' vliegt een student, die zichzelf in een kraai heeft veranderd, regelrecht in de mond van een heks, zodat ze stikt. 'Om die tekening heb ik erg veel plezier gehad. Net als dat jongetje van vroeger kruip ik helemaal in zo'n scène.'

Boze buurvrouwen

Als je je in elk personage verplaatst, is dat dan niet moeilijker bij de heks dan

bij de held? Thé: 'Juist niet. Het is altijd leuker om iemand te tekenen die minder sympathiek is. Mensen die gemene dingen doen, zijn veel interessanter. Zo zijn ze gewoon, ik heb geen hekel aan ze. Kijk, dit vind ik zelf een van de leukste tekeningen, die boze buurvrouwen uit 'De gans met de zilveren eieren'. Moet je zien hoe ze kijken: zo gretig, vol verwachting. Ze hebben de gans van twee meisjes gestolen en hopen op zilveren eieren, maar wat krijgen ze? Ganzenpoep! Ik heb heel erg getwijfeld of ik die poep zou tekenen, maar ik heb het niet gedaan. Ik dacht: dat neemt de verrassing weg.'

Betoverde klapper

Behalve overeenkomsten zijn er natuurlijk ook verschillen tussen landen en windstreken. 'De Duitse sprookjes zijn het meest realistisch,' vindt Thé. 'Die zouden soms echt kunnen gebeuren. Dat maakt ze zo gruwelijk: ouders die kinderen achterlaten in het bos, dat kun je je toch niet voorstellen? In Aziatische sprookjes wordt weer te veel getoverd, vind ik. Daar kan letterlijk alles. Ze zitten vaak zo vol met wonderen, dat de logica zoekraakt.' Zo wenst de straatarme Woeloer uit Indonesië dat hij met de prinses mag trouwen. Daar heeft hij van alles voor nodig: een ring, een kokosnoot uit een betoverde klapperboom en levenswater. Zijn tovervisje maakt overuren.

Duivelseiland

Vaak gebruikt Thé de natuur of het omringende landschap om zijn beeld kracht bij te zetten. Uit een stapel tekeningen vist hij de heks uit Bolivia die slaags raakt in de woestijn. 'Die twee zijn aan het vechten. Eerst had ik de figuren groot vooraan gezet, met grimmige gezichten. Maar toen heb ik ze toch kleiner gemaakt, zodat de woestijn de grootste rol krijgt. Die enorme leegte maakt het een beetje absurd.' Ook in het Japanse 'Momotaro' wordt flink gevochten. Een jonge krijger verslaat met zijn samoeraizaard een hele berg duivels en smijt ze over de rand van het Duivelseiland. Is dat niet te eng voor kinderen? 'Voor sommige kinderen misschien. Na afloop van een lezing kwam een keer een vrouw naar me toe die zei: "Dat boek van jou komt mijn huis niet in. Ik vind het veel te eng wat je doet." Hij haalt zijn schouders op. 'Het ene kind kan daartegen, het andere niet. Ik kan niet tekenen voor alle kinderen.' ●

Uit: *Atman!*,
illustratie
Mark Janssen

Atman! is zichzelf kwijt

Het was al heel lang een wens van Bart Moeyaert: het schrijven van een libretto voor een opera. Met *Atman!*, een jeugdopera van componist Leonard Evers, vond hij zijn schrijfsprankel terug.

‘Een jaar of twee geleden nam Leonard Evers contact met mij op. Of ik zou willen samenwerken. Hij was gevraagd door De Nationale Opera en wilde een opera maken die over de dood ging. Ja, een opera! Maar over de dood? Dat zag ik niet zitten. Mijn vader en moeder waren nog niet zo lang geleden overleden, daar had ik het moeilijk mee. Bovendien had ik al eens over de dood geschreven in *De Hemel*. Ik zei: “Het spijt me, Leonard, maar dat lukt me nu niet.” Toen ben ik gaan nadenken: je kunt iemand kwijt zijn,

maar ook iets. Wat als je jezelf kwijt bent? Wat als je je sleutel op zak hebt, maar je weet niet meer waar je huis staat? Zo ontstond het verhaal van *Atman!*.’

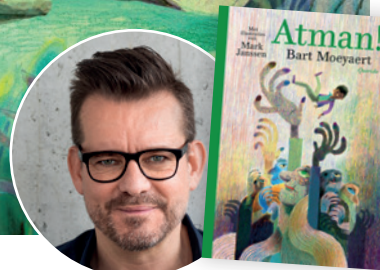
Lucht

“Atman” betekent lucht of adem. Die naam kwam gelijk in mij op en bleek toepasselijk. Atman krijgt bijna geen lucht, omdat hij niet weet waar hij heen moet. Hij vraagt raad aan een man, maar die heeft geen tijd. Dan schiet hij een vrouw aan, die een piraat blijkt te zijn en hem wil meenemen. Atman ontsnapt, zo begint het verhaal. Je wordt voortdurend uitgedaagd om te denken: is het Atman die dit verzint terwijl hij op een bankje zit? Of gebeurt het echt? Dat spel van verbeelding of echt gebeurd is spannend om mee te spelen.’

Rijm

‘Atman!’ heeft de sprankel bij mij teruggebracht. Een tijdlang ging het schrijven moeizaam, maar nu was ik weer helemaal wakker. Ik ging aan de slag met één heel eenvoudig zinnetje op rijm: “Ik wist op een keer de weg niet meer.” Het verhaal liet zich zo goed voorlezen, dat ik wist: er moet ook een boek komen. Als illustrator had ik Mark Janssen in mijn hoofd. Die volg ik al heel lang, vanwege zijn wonderlijke illustraties. Hij was heel enthousiast. De beweeglijkheid van het libretto zit ook in zijn tekeningen.’

De première van *Atman!* (8+) is op 21 december in de Nationale Opera & Ballet in Amsterdam en speelt t/m 29 maart in verschillende theaters. Het gelijknamige boek met tekeningen van Mark Janssen is verschenen bij Querido (7+).



Een fenomenale woordredder

Henrike Herber won dit najaar de Filter Vertaalprijs voor haar vertaling van *De woordredders* van de Italiaanse auteur Enrico Galiano. In dit boek wordt Samu (12) geconfronteerd met woorden die uit het vocabulaire verdwijnen. Samen met het Geheime Genootschap van Woordredders stort hij zich in een avontuur vol geheimen, gecodeerde berichten en mysterieuze ontvoeringen. De jury was onder de

indruk van de soepel vertaalde dialogen en de humor in de boekklemma's en noemt Herber zelf een 'fenomenale woordredder'. De Filter Vertaalprijzen zijn een bekroning voor de creativiteit van de vertaler bij het oplossen van vertaalproblemen. Met de prijs, groot tienduizend euro, willen de CPNB en de GAU (Groep Algemene Uitgevers) uitdrukking geven aan het belang dat zij hechten aan goede vertalingen en vertalers.

***De woordredders*, Enrico Galiano, vertaling Henrike Herber, Luitingh-Sijthoff, € 12,99, 10+**

AVONTUUR ONDER DE BOOM

Kerst is een fijn moment om boeken te lezen, te geven en te krijgen. Met deze pareltjes uit 2025 wordt het een spannende vakantie.

Oskar en ik van de Noorse Maria Parr gaat over Ida die dol is op haar kleine broertje, maar soms komt het grote-zus-zijn haar even helemaal niet uit. Een heerlijk boek vol humor en gezelligheid, van een schrijfster die vaak wordt vergeleken met Astrid Lindgren (Lannoo, 7+).

Kiezel van Bouwien Jansen is een magisch-realistisch verhaal. Als de oom van Kat overlijdt, verhuist ze naar zijn geheimzinnige huis stampvol spullen, laatjes en geheimen en begint een onweerstaanbaar avontuur (met tekeningen van Sanne te Loo; Luitingh-Sijthoff, 9+).

In **Albatros** van Yorick Goldewijk wordt Abel op een ochtend wakker en is zijn moeder veranderd in een hert. Alle volwassenen zijn dieren geworden, ontdekt hij buiten. Wat volgt is een uitdagende reis vol verrassingen (Ploegsma, 12+).



Foto: Annemieke van der Togt

DE BRIEF VOOR DE KONING IN HET THEATER

Tot en met mei 2026 brengt Sterke Verhalen de musical **De brief voor de koning** (8+) in het theater. In deze nieuwe bewerking wordt de klassieker van Tonke Dragt tot leven gebracht met aansprekende liedjes en muziek door een vierkoppig ensemble. Het mobiele decor bestaat uit houten panelen, steigerbuizen en katrol-mechanismen, dat razendsnel kan veranderen in een berglandschap of een kasteel. Voor regisseur Benno Hoogveld gaat het verhaal in essentie over volwassen worden en kiezen voor wat jij belangrijk vindt, vertelt hij in een interview. Samen met script-schrijfster Kiki Jaski koos hij de belangrijkste scènes uit het bijna vierhonderd pagina's dikke boek. Tonke Dragt schreef *De brief voor de koning* in 1962, het is nog altijd in druk. Hoofdpersoon is Tiuri die de nacht in stilte doorbrengt in afwachting van zijn ridderslag. Als er buiten een schreeuw om hulp klinkt, besluit hij de deur open te doen en geeft hij zijn toekomst op om een ander te kunnen helpen. *De brief voor de koning* werd in 2004 bekroond met de Griffel der Griffels. Het was al eerder in het theater te zien, onder meer in een bewerking van Dick van den Heuvel.

Zie voor de speellijst sterkeverhalen.nl

KINDERBOEK-WINKELPRIJS



De Kinderboekwinkelprijs 2025 is gewonnen door **Vandaag komen we niet meer thuis** van Enne Koens, met tekeningen van Maartje Kuiper. De prijs wordt jaarlijks uitgereikt door het

samenwerkingsverband van Nederlandse Kinderboekwinkels aan een boek dat niet eerder in de prijzen viel, maar dat volgens hen wél verdient. Met *Vandaag komen we niet meer thuis* schreef Koens een omgekeerd vluchtelingenverhaal. Mirza wordt plotseling door zijn vader uit school opgehaald in een volgeladen auto. Na dagen rijden arriveren ze in de Levaren, het geboorteland van zijn vader, een land vol fascinerende natuur. 'Enne Koens omschrijft op heel invoelbare wijze een situatie die voor veel kinderen bekend is: vluchten naar een vreemd land en daar een andere cultuur leren kennen en een nieuwe taal spreken. Ze beschrijft in juweeltjes van zinnen de uitdaging om je eigen plek te moeten vinden in een onbekende wereld; een zeer actueel thema,' aldus het jury-rapport.

Vandaag komen we niet meer thuis, Enne Koens & Maartje Kuiper (ill.), Luitingh-Sijthoff, € 17,99, 10+

BURGERSCHAPS ONDERWIJS

Klimaatfictie



Tekst
Maarten Dessing
Illustratie
Femme ter Haar

Het klimaat in de klas

Niet alle vakdocenten zijn even gemakkelijk in staat om burgerschap in hun lessen te integreren. Met literatuur kan dat goed. Bijvoorbeeld om de klimaattoekomst te behandelen, zoals **Elwin Savelsbergh** en **Lys Norbruis** laten zien in hun bijdrage in de gloednieuwe bundel *Lezen voor waarden*.

Nu er voor het eerst kerndoelen zijn geformuleerd voor het domein burgerschap zouden middelbare scholen ervoor kunnen kiezen daar een apart vak voor in te richten. 'Dat mag ook,' zegt Elwin Savelsbergh, vakdidacticus natuurkunde en lector Curriculumvraagstukken aan de Hogeschool Utrecht. 'Het staat scholen vrij om in de onderbouw hun vakken naar eigen inzicht te verkavelen. En dus ook om burgerschap er in een uurtje per week doorheen te rammen. Er zijn al commerciële aanbieders die daar op inspringen met aparte lesmethodes.' Maar dan schiet het burgerschapsonderwijs zijn doel voorbij, vindt ook Lys Norbruis, lerarenopleider Nederlands aan de Hogeschool Utrecht. 'Een onderwerp als staatsinrichting kun je prima in een uurtje per week uitleggen. Maar burgerschap gaat over vragen

als: hoe willen we met elkaar samenleven? Hoe kijk je aan tegen de problemen in die samenleving? En hoe ga je in een democratie om met mensen die op een andere manier tegen die problemen aankijken? Dat maakt het bij uitstek een domein dat je vakoverstijgend moet aanpakken.'

Om burgerschap op een goede manier invulling te geven, is literatuur een uitstekend hulpmiddel. Neem Savelsberghs eigen vak: natuurkunde. 'Veel docenten, ook in vakken als biologie en aardrijkskunde, vinden het lastig om aandacht te besteden aan de klimaattoekomst. Ze kunnen de fysische feiten behandelen: dat CO₂ een opwarmend effect heeft bijvoorbeeld. Maar als het gaat om de veranderingen in de toekomst die daar het gevolg van zijn, heb je al gauw verbeelding en creativiteit nodig. En daar blijven ze liever van weg.'

“ Het doet er niet toe of het fysisch onzin is

Daar komt bij dat klimaatverandering zo’n moeilijk onderwerp is. ‘Het roept zo’n gevoel van machteloosheid op,’ zegt hij, ‘dat je al gauw een partypopper bent als je erover begint. Het onderwerp is ook ongrijpbaar, de veranderingen onttrekken zich aan het menselijke gevoel voor ruimte en tijd. En er ligt erg veel politieke druk op de manier waarop er in de klas over wordt gesproken. Docenten krijgen van alle kanten te horen: wees neutraal. Dat gaat zover dat ze zelfs wetenschappelijke feiten niet durven te behandelen uit angst anders niet neutraal te zijn.’

Maar: via literatuur kunnen docenten toch aandacht geven aan de duurzaamheidsvraagstukken die besproken moeten worden bij kerndoelen als ‘ervaring opdoen met democratische en maatschappelijke betrokkenheid’. Norbruis: ‘Dan gaat het niet meer om de exacte fysische werkelijkheid of de vermeende neutraliteit van de docent, maar om de personages die zich dingen afvragen over het klimaat of bepaalde keuzes maken als hun wereld drastisch verandert. Ook gaat het om vragen aan leerlingen als: wat vind je daarvan, en wat zou je zelf doen?’

Beiden zijn dan ook blij met de bundel *Lezen voor waarden* van Yra van Dijk en Marie-José Klaver (zie kader) die laat zien hoe taal – of het nu verhaal, speech of mediafragment is – een rol kan spelen bij het burgerschapsonderwijs in ieder vak. Gezamenlijk droegen ze daar het hoofdstuk ‘Nachtmerries en toekomstvisioenen. Over klimaatverandering in het literatuuronderwijs’ aan bij. Daarin geven ze drie voorbeelden van recente Nederlandstalige klimaatfictie en de manier waarop je die in de klas kan behandelen. ‘Klimaatfictie bestaat eigenlijk nog maar kort,’ zegt Savelsbergh. ‘Althans, voor volwassenen. In de kinderliteratuur heb je bijvoorbeeld al lang de trilogie van Thea Beckman over Thule. Haar *Kinderen van Moeder Aarde* is uit 1985: radicale klimaatfictie, zij het met een happy end. Maar omdat zulke verhalen zich vaak in de toekomst afspelen en daarom dicht tegen sciencefiction aanzitten, een genre dat in de literatuur voor volwassenen van oudsher niet serieus wordt genomen, bleven schrijvers van volwassen literaire fictie ervan weg.’

Dat is inmiddels totaal veranderd. In de leesclub van een achttal lerarenopleiders in Utrecht voor verschillende vakken, waar Savelsbergh en Norbruis ook in zitten, hebben ze de afgelopen jaren talloze boeken rond dit thema gelezen. Van Jens Meijen (*De lichtjaren*) en Erik Rozing (*Staat van ontkenning*) tot Chris Polanen (*Waterjager*) en Yves Petry (*Overal zit mens*) – door de urgentie van het onderwerp in de echte wereld hadden steeds meer schrijvers het gevoel dat zij er ook niet meer omheen konden in hun literaire fictie.

Uit die groslijst konden ze genoeg keuzes maken voor lessen op verschillende onderwijs- en leeftijdsniveaus. In vmbo-t vier of havo/vwo drie kan bijvoorbeeld de youngadultroman *Lily* van Tom De Cock worden gelezen, waarin de titelheldin medio tweeëntwintigste eeuw tegen wil en dank achter de waarheid over de klimaatverandering komt. In de hogere klassen is een literaire roman geschikt als *Zee Nu* van Eva Meijer, waarin verschillende personages allemaal op hun eigen manier omgaan met de dagelijkse zeespiegelstijging.

Maar een leraar kan ook aan de slag met andere genres: zoals de graphic novel *Dagen van zand* van Aimée de Jongh over de *dust bowls* in het Amerika van de jaren 1930. Het boek bevat contemporaine foto’s, maar óók het verhaal van de fotograaf die tot de ontdekking komt dat foto’s nooit het hele verhaal kunnen vertellen. Leerlingen, schrijft het duo, kunnen hierdoor in gesprek over de relatie tussen landbouwmethoden en stofstormen, of ze kunnen bijvoorbeeld historische getuigenissen lezen en de zeggingskracht van fictie vergelijken met die van non-fictie.

Los van deze drie voorbeelden is eigenlijk iedere klimaatfictie te gebruiken in het onderwijs, vinden Savelsbergh en Norbruis. ‘Als bèta-docent kun je je afvragen of een verhaal natuurkundig klopt,’ zegt de eerste. ‘Zeker in een boek als *Lily* waarin de schrijver zegt alle feiten op een website te hebben gecheckt – een site die ik nooit heb kunnen vinden. Maar het doet er niet toe of het fysisch onzin is. De zeespiegelstijging in *Zee Nu* is overduidelijk figuurlijk bedoeld. Het gaat er alleen om hoe personages ermee omgaan. Dat is precies wat literatuur je kan leren.’ Daarom bepleiten ze ook het gebruik van boeken zonder eenduidige opgelegde klimaatboodschap, vult de tweede aan. Alleen als een tekst interpretatieruimte biedt, worden leerlingen echt uitgenodigd erop te reflecteren. ‘Het gaat er niet om om leerlingen een duurzame houding bij te brengen, het gaat erom dat iedereen anders kan denken over duurzaamheid, dat dat kan schuren, en dat je daarover met elkaar in gesprek gaat. Meerdere betekenissen, zoals een roman van Erik Rozing over goede bedoelingen die ontsporen in een klimaatdictatuur, helpt daarbij.’ ●

Lezen voor waarden

is door **Yra van Dijk** en **Marie-José Klaver** samengesteld vanuit het idee dat taal samenvalt met burgerschap. Literatuur, speeches, mediafragmenten, jeugdboeken: in alle gevallen zijn het speelplaatsen om te oefenen met burgerschapsvaardigheden als empathie, dialoog, kritisch lezen en moreel redeneren. Het boek koppelt recente inzichten uit taal- en literatuurwetenschap, mediageletterdheid en burgerschapsdidactiek aan concrete lessen en werkvormen die direct inzetbaar zijn in de klas.

Lezen voor waarden. Taal en burgerschap in de klas. Redactie Marie-José Klaver, Yra van Dijk. Boom, € 34,95



Elwin Savelsbergh (boven)
en Lys Norbruis (onder)



Foto: Brenda van Leeuwen

TOLLENSPRIJS VOOR JOKE VAN LEEUVEN

Op 5 oktober is de vijfjaarlijkse Tollensprijs aan Joke van Leeuwen uitgereikt, voor haar gehele oeuvre dat zich volgens de vakjury onderscheidt door veelzijdigheid en toegankelijkheid, en 'geestig, ontroerend en confronterend tegelijk is'. Van Leeuwen (1952) is een grenzeloos multitalent. Ze schrijft poëzie voor jong en oud en maakt prentenboeken, kinderboeken, non-fictie en romans. Ze debuteerde in 1978 met het kinderboek **De Appelmoesstraat is anders** dat direct opviel door de verwevenheid van tekst en beeld. Karakteristiek voor Van Leeuwens werk zijn haar fijn gearceerde tekeningen, haar taalspel en vermogen zware thema's lichtvoetig te benaderen, alsook haar prettig tegendraadse houding.

Zowel voor haar kinderboeken als haar romans is ze veelvuldig bekroond. Zo won ze met **Deesje** (1985) de Gouden Griffel, werden **Een huis met zeven kamers** (1980) en **Heb je mijn zusje gezien** (2007) beide met een Gouden Penseel bekroond en de roman **Feest van het begin** (2012) met de AKO (nu Boekenbon) Literatuurprijs. Met de Tollensprijs wordt een letterkundige geëerd wiens werk de laatste vijf jaar opvallende literaire waarde bezat. De prijs is vernoemd naar Hendrik Tollens (1780-1856) die als de eerste Dichter des Vaderlands wordt beschouwd, vanwege zijn eenvoudige, melodieuze poëzie, bedoeld voor de Nederlandse burgers.

hettollensfonds.nl

HISTORISCHE HELDIN

Behalve scenarist is de Vlaamse Jean-Claude van Rijckeghem schrijver van succesvolle, historische romans voor jongeren met vaak een hoofdrol voor zelfstandige, jonge vrouwen, zoals **Onheilsdochter** (2022) en **IJzerkop** (2019). Ook voor zijn nieuwe roman **Properzia** koos hij voor een jonge vrouw die tegen de tijdsgeest in haar eigen toekomst besluit vorm te geven. Deze Properzia de' Rossi (Bologna, ca.1490-1530) heeft bovendien echt bestaan. Zij was de eerste vrouwelijke beeldhouwer van de Italiaanse renaissance. Maar dat ze dat zou worden, was begin zestiende eeuw natuurlijk geenszins vanzelfsprekend. Van Rijckeghem neemt je moeiteloos mee naar die tijd en zet Properzia (15) geloofwaardig neer als een uiterst gedreven jonge vrouw die alles op alles zet om te bewijzen dat ook zij beeldhouwer kan worden. Zo besluit ze al aan het begin van de roman in het water te springen, omdat haar vader van plan is haar naar een klooster te sturen. Niet veel later loopt ze van huis weg om in Rome haar geluk te beproeven, met alle avontuurlijke gevolgen van dien.

Properzia
Jean-Claude van Rijckeghem
Querido, € 19,99 (15+)



KEVIN BROOKS IN NIEUW JASJE

De Britse schrijver Kevin Brooks (1963) behoort tot de beste jeugdboekenschrijvers ter wereld. Zijn YA-romans zijn zowel spannend als beschouwend, realistisch als magisch, grappig als droevig, en meedogenloos als gevoelvol. Bij De Harmonie verschenen recent vier titels in herdruk met een eigentijdse nieuwe cover.

Martyn Big (15) uit het gelijknamige boek waarmee Brooks in 2002 debuteerde, is gek op detectives en zou er best eentje willen zijn. Daarvoor krijgt hij alle gelegenheid als zijn alcoholistische vader onder verdachte omstandigheden overlijdt. Omdat Martyn als enige getuige meteen ook de enige verdachte is, besluit hij zich van het lijk te ontdoen. Maar hoe? In **iBoy** (2012) is Tom Harvey (16) plots verbonden met het *World*



Wide Web doordat minuscule stukjes iPhone in zijn hersenen zijn achtergebleven nadat een iPhone zijn hoofd heeft doorboord, en verandert hij in een 21ste-eeuwse superheld.

Bunkerdagboek (2014) is het verhaal van Linus, die zonder reden wordt ontvoerd door een psychopaat en wordt opgesloten in een bunker. Een uitweg is er niet. Wat volgt is een bloedstollend verhaal waarin Brooks de morele grenzen van macht en menselijkheid onderzoekt. Tijdens rellen in Londen wordt het jonge bendelid Castro uit **Bad Castro** (2022) gearresteerd. Wanneer de politieauto waarin hij zit wordt geramd, moet hij samen met de jonge agent Judy Ray vechten voor zijn veiligheid. Ze ontdekken dat hun levens meer overeenkomen dan gedacht.

Wie leest
heeft
een goed
verhaal



Biografie Els Pelgrom

Met drie Gouden Griffels en de Theo Thijssen-prijs behoort Els Pelgrom (1934) tot de allergrootsten van de Nederlandse jeugdliteratuur. Gefascineerd door haar leven en werk schreef Sanne van Heijst de biografie *Else: Het eigenwijze leven van kinderboekenschrijfster Els Pelgrom*.

Van Heijst: 'Als kind was ik diep onder de indruk van *De kinderen van het Achtste Woud* en *De eikelvreters*. Toen ik me voor mijn werk als leesbevorderaar verdiepte in kinderboekenklassiekers, las ik de interviewbundel *Wat een mooie!* van Bregje Boonstra. Het interview met Pelgrom sprong er voor mij uit, omdat haar leven zo avontuurlijk was en omdat ik in haar verhaal vragen uit mijn eigen leven herkende, zoals: hoe kun je tegelijkertijd moeder en schrijfster zijn? Ik ontdekte ook hoe zwaar haar leven was geweest en hoe autobiografisch de twee boeken die ik als kind had gelezen waren. Toen ik ze herlas stonden ze voor mij nog steeds overeind, waardoor ik me ook afvroeg: hoe kan het dat zo'n goede en destijds bejubelde schrijfster zo in de vergetelheid is geraakt?' Van Heijst dook in Pelgroms leven als oorlogskind, als moeder in een kunstenaarscommune, als bewoonster van een Spaanse grot en als de briljante maar ook onzekere schrijfster die ze was: een vrouw die haar plek moest bevechten in een mannenwereld. De biografie toont hoe verbeeldingskracht haar door het leven hielp, en waarom haar werk voor de eeuwigheid is.



Sanne van Heijst (1980) ontwikkelt lesmateriaal voor leesbevordering. Eerder schreef ze *Philips-meisje* (2016), het levensverhaal van de Duits-joodse Gerda Nothmann. *Else* (Atlas Contact) is de publieksversie van het proefschrift dat ze in 2026 aan Tilburg University verdedigt. De biografie van Pelgrom verschijnt 3 februari.

Queer: universeel en alledaags

In ***Een zwaluw in de kamer. Queer verhalen die je omarmen*** van Eveline van de Putte, met illustraties van Linda Hirzmann, staan twintig korte verhalen die draaien om de levens van queers. In alledaagse gebeurtenissen integreert Van de Putte aspecten van seksuele en genderdiversiteit, aan de hand van universele thema's als liefde, scheiding, identiteit, racisme en rouw en verlies. Van de Putte hoopt zo bij te dragen aan representatie van queerpersonen in de (jeugd)literatuur en het gesprek over seksuele en genderdiversiteit te vergemakkelijken.

Behalve het boek bedacht Van de Putte ook het project (Voor)Lezen met Liefde, waarin (bekende) volwassenen op scholen en bibliotheken uit de verhalenbundel voorlezen en vervolgens de dialoog over seksuele- en genderdiversiteit voeren. Daarnaast biedt het project workshops en inspiratiesessies voor professionals om zelf met de thematiek aan de slag te gaan.

Van de Putte schreef eerder over lhbtq+ en ouderen: ***Stormachtig Stil. Levensverhalen van roze ouderen*** en ***Nieuwe Namen. Levensverhalen van transgender ouderen***. Alle boeken van Van de Putte verschijnen bij De Brouwerij.

eenzwaluwindekamer.nl



ONDERZOEK

Taalbreed
literatuuronderwijs



Leerlingen als inspiratiebron

Onderzoekers van de Radboud Universiteit in Nijmegen hebben voor het eerst het literatuuronderwijs van docenten Nederlands vergeleken met de aanpak van hun collega's van de vreemde talen. Allemaal vinden ze dat ze te weinig tijd aan literatuur besteden.

Tekst
Maarten
Dessing
Illustratie
Anne
Stalinski



De docent Nederlands is natuurlijk niet de enige die in zijn lessen aandacht besteedt aan literatuur. Leerlingen krijgen op de middelbare school ook bij Engels en, afhankelijk van hun profielkeuze, bij Frans, Duits en Spaans literatuuronderwijs. Maar hoe pakken die docenten dat eigenlijk aan? Welke teksten stellen zij centraal? Wat voor lesmateriaal gebruiken zij daarbij? Hoe toetsen zij hun leerlingen? En – niet het onbelangrijkste – wat valt daarvan te leren?

Wetenschappers zoals Jeroen Dera, universitair hoofddocent Nederlandse Letterkunde aan de

Radboud Universiteit, hebben de afgelopen jaren steeds meer onderzoek gedaan naar literatuuronderwijs. Dat beperkte zich doorgaans tot het vak Nederlands. Samen met zijn collega's van het Departement Moderne Talen en Culturen op de Nijmeegse universiteit heeft Dera voor het eerst docenten van alle taalvakken een enquête voorgelegd, die door 355 van hen is ingevuld. 'En dan blijkt dat docenten van alle vakken meer tijd aan literatuuronderwijs willen besteden dan ze in werkelijkheid doen,' vertelt hij. 'Natuurlijk zijn de leraren die dat vinden eerder geneigd om zo'n omvangrijke vragenlijst in te vullen. Er zijn óók leraren

die literatuuronderwijs helemaal niet belangrijk vinden, onder het mom van: als ze maar lezen, maakt niet uit wat. Onze steekproef is dus niet helemaal representatief. Maar wel relevant genoeg om interessante patronen te zien.'

Integratie

De vraag is dan: hoe de aandacht voor literatuuronderwijs te vergroten? Zeker in een context waarin veel docenten het gevoel hebben dat het onderwijsprogramma al zo vol is dat er geen ruimte is voor vernieuwing. Of zoals anglist Lindsay Janssen – als universitair docent bij het Departement Moderne Talen en Culturen aan de Radboud Universiteit een van Dera's mede-onderzoekers – zegt: 'Reflectie- en ontwikkeltijd is in het hele onderwijs... niet enorm.' Maar meer lestijd voor literatuur kán wel. Bijvoorbeeld door integratie, zegt Dera. 'Vooral bij Duits, Frans en Spaans ligt de meeste nadruk op het leren van de taal, bijvoorbeeld via schrijf- en spreekoefeningen. Maar waarover schrijft een leerling dan? Laat dat literatuur zijn. Dat past ook bij de trend van de afgelopen jaren. In mijn tijd gingen betogende teksten bij Nederlands nog over het vuurwerkverbod – een onderwerp dat beter bij maatschappijleer past. Nu is de vakinhoud veel belangrijker geworden.'

'Denk ook aan vakoverstijgend toetsen,' vult Janssen aan. 'Bij alle vakken wordt op een gegeven moment ook aandacht besteed aan literaire begrippen als "perspectief". Waarom het dan niet ook gezamenlijk toetsen?' Dera: 'Of maak een overkoepelend programma rondom literair lezen: een vast moment in het schooljaar waarin alle taalvakken parallel hiermee bezig zijn. Sommige scholen gaan zelfs verder, met een apart vak Literatuur.'

Belangrijk is wel bij zulke veranderingen dat je een sectie in haar geheel meekrijgt. 'Niet elke taaldocent heeft evenveel met literatuur,' zegt Janssen. 'En het curriculum geeft nu ruimte om dat begrip breed te interpreteren. Bij Engels gaat het bijvoorbeeld over "literair werk", maar dat betekent, anders dan bij Nederlands, niet automatisch een roman. Een "werk" kan ook een tv-serie zijn.'

Discrepantie

De behoefte aan meer tijd voor literatuuronderwijs is niet de enige overeenkomst. Net als bij Nederlands behandelen ook de docenten moderne vreemde talen overwegend teksten van bekende, veelal witte, mannelijke schrijvers in de klas: Shakespeare, Antoine de Saint-Exupéry, Kafka, Gabriel García Márquez – en dus relatief weinig van vrouwelijke schrijvers of schrijvers met een migratieachtergrond. 'Ze geven zo weer de canon door,' vat Janssen het samen.

Voor het vak Nederlands is tenminste een logische verklaring te bedenken voor de focus op de geijkte klassiekers. Dera: 'In het huidige curriculum moeten leerlingen drie teksten van voor 1880 lezen. Het is

logisch dat leraren dan Vondel klassikaal bespreken en niet tegen hun leerlingen zeggen: "Ga lekker in de tuin *Gijsbrecht van Aemstel* lezen, ik hoor op het mondeling wel wat jullie ervan vinden." Daar is het toneelstuk te moeilijk voor.'

Maar voor de moderne vreemde talen ontbreekt een dergelijke eis. Leraren kunnen werken met alle teksten die ze willen. Janssen: 'Maar als je vraagt welke teksten ze in de klas behandelen of welke in een examensyllabus opgenomen zouden moeten worden, komen toch de canonieke namen bovendrijven. Terwijl ze die niet per se bij hun leerlingen vinden passen. Als je vraagt welke teksten ze een 17-jarige uit vijf vwo willen aanraden, krijg je wél een jongere en diversere lijst.'

'Die discrepantie heeft me verbaasd,' zegt Dera. 'Vooral de mate ervan. Veel leraren, weten we uit ander onderzoek, zien het bevorderen van leesplezier als de belangrijkste taak van literatuuronderwijs. Nu kun je erover discussiëren of dat het doel moet zijn van literatuuronderwijs, maar als je dat als doel stelt, lijkt het me handig om heel vaak teksten te behandelen die aansluiten bij de eigen tijd en leefwereld van leerlingen. Uit de hippere teksten die leraren hun leerlingen aanraden, kun je ook afleiden dat zij dat beseffen.'

Tradities doorbreken

Het laat zien hoe krachtig de zogeheten *curricular heritage* is: de neiging van docenten om een bestaand curriculum in hun eigen lespraktijk over te nemen. Dera: 'Dat blijkt ook uit de voornaamste inspiratiebron van docenten voor hun literatuuronderwijs. Dat zijn hun collega's. En dus niet hun leerlingen. Ook de media waarop hun leerlingen zich begeven, zoals BookTok, worden echt minimaal bekeken. Alleen bij Engels duikt Goodreads iets vaker op.'

Tegelijk lijkt het niet zo'n grote stap te zijn om de tradities te doorbreken. Want: veel docenten werken met zelfontwikkeld lesmateriaal. Logisch ook, er bestaat relatief weinig specifiek lesmateriaal voor literatuuronderwijs in vreemde talen. Janssen: 'Voor Engels heb je bijvoorbeeld wel *Alquin Literature Magazines* maar literatuur is vaak onderdeel van een bredere aandacht voor de cultuur van taalgebieden, waarin het veel of weinig plek krijgt, afhankelijk van de lesmethode.'

Het zelfontwikkelde lesmateriaal is niet geanalyseerd. Het is dus goed mogelijk dat het eigen materiaal hoofdzakelijk opdrachten rond canonieke teksten bevat. Maar als de traditie van eigen materiaal er toch al is, waarom dat dan niet verder ontwikkelen rond teksten die beter aansluiten bij de beleavingswereld van jonge lezers? 'Engels biedt hier al mogelijkheden. Omdat voor dat vak ook YA-romans worden gelezen is de discrepantie kleiner tussen wat leraren behandelen en wat ze denken dat leerlingen willen lezen.' ●

“
Maar
waarover
schrijft
een leerling
dan?
Laat dat
literatuur
zijn



Jeroen Dera



Lindsay Janssen

Het onderzoek **Tekstselectie in het Nederlandse literatuuronderwijs** van Yvonne Delhey, Jeroen Dera, Lindsay Janssen, Sabine Jentges, Maaike Koffeman en Marloes Mekenkamp is te downloaden op lezen.nl.



SCHRIJVERS OVER LEVEN

In de nieuwe podcast **Grondig Gesprek** die eind september van start is gegaan, voert filosoof en schrijver Fen Verstappen openhartige en persoonlijke gesprekken met bekende literaire auteurs.

Dat doet ze door hun werkplekken te bezoeken en ze uit te nodigen om (letterlijk) vanaf de grond te vertellen over zichzelf en hun schrijverschap aan de hand van vragen als: Waarom wil je in deze tijd nog toeleggen op een kunstvorm die zoveel geduld vraagt en die in veel gevallen zo weinig opbrengt? En welke eigenschappen van jezelf zitten er verstopt in de bekende literaire personages die je hebt gecreëerd? Lize Spit bij de spits af. Op haar houten

keukenvloer praat ze met Verstappen over verslaving, over samenleven met een andere schrijver en over altijd denken in scènes – zelfs tijdens seks. Daarna volgen afleveringen met onder anderen Daan Borrel, Martin Rombouts, Joost de Vries, Marja Pruis en Maurits de Bruijn. Tegelijk met de tweewekelijkse audio-aflevering verschijnt ook een prachtig vormgegeven video, met daarin beeldfragmenten van schrijverskeukens, werkkamerschilderijen en aantekeningenschriftjes.

Grondig Gesprek is een initiatief van Podcast Tailor, Das Mag en Fen Verstappen.

Winnen met vecht- en levenslust



**Maren Stoffels en Louisa Reid
winnen Beste Boek voor
Jongeren 2025**

Afgelopen najaar zijn tijdens Boekfest van ILFU de winnaars van het Beste Boek voor Jongeren 2025 bekendgemaakt. In de categorie oorspronkelijk Nederlandstalig won Maren Stoffels met **Nog 27 dagen leven** (Leopold), dat het verhaal vertelt van de ongeneeslijke zieke Lissa (17). In de categorie Vertaald ging de prijs naar Louisa Reid en vertaler Merel Leene voor **Vandaag vecht ik terug** (Blossom Books), een indringende jeugdroman over een meisje dat vanwege haar gewicht gepest wordt, maar voor zichzelf leert opkomen wanneer ze op boksles gaat. Over het boek van Stoffels schreef de vakjury: 'Als lezer weet je vanaf

het begin hoe *Nog 27 dagen leven* zal eindigen en Stoffels doet geen enkele moeite dit te verbloemen. [...] Des te knapper is het dat Stoffels weet te ontroeren met het lang aangekondigde einde. Daarnaast voelt het verhaal [...] ook licht en vol levenslust aan.' Ook over *Vandaag vecht ik terug* was de vakjury vol lof: 'Doordat de roman in vrijeversvorm is geschreven, leest het werk niet alleen heel snel weg, maar komen alle emoties ook erg direct binnen en leef je als lezer op rechtstreekse wijze mee met wat Lily doormaakt.' De prijs Beste Boek voor Jongeren is onderdeel van de campagne Goed Verhaal. Een vakjury van volwassenen bepaalt de shortlist in de twee categorieën, waarna een jongerenjury de winnende titels kiest.

Geen gewone biografie



Wie herinnert zich niet de beslissende worp van Worthy de Jong tegen Frankrijk in de olympische finale in Parijs (2024), waarmee hij het Nederlandse 3x3-basketbalteam in de verlenging het aller-eerste goud in de historie van het Nederlandse basketbal bezorgde? *The shot*, zoals de legendarische worp wordt genoemd, gaf niet alleen een boost aan het Nederlandse 3x3-basketbal, maar triggerde ook schrijver, journalist en columnist James Worthy (James Patrick Pugh). Worthy, die zijn pseudoniem niet toevallig heeft ontleend aan een van de grootste basketbalspelers uit de jaren tachtig, was vastbesloten

een boek te schrijven over 'de jongen die leerde basketballen in de Blauwasstraat en over de man die, op een warme avond in augustus 2024, hoger sprong dan de Eiffeltoren'.

Geen gewone biografie, maar 'een boek over een man die kunstenaar wilde worden, maar basketballer werd en een man die basketballer wilde worden maar kunstenaar werd. Een boek over de beste willen zijn in wat je doet en het bewijs dat sport kunst kan zijn en kunst sport. Een boek over hoop en gelijkheid. Over fotografie en taal. Hiphop en de Bijlmer.' Worthy volgde De Jong een klein jaar op de voet, wat resulteerde in **Goud. De reis van Worthy de Jong**. Andere titels van Worthy zijn het lovend ontvangen **Liverpool** (2022) en **De eerste 100 dagen van Arne Slot** (2024). Thomas Rap geeft de boeken uit.



Portret: Merlijn Doornik

Verandering verwoord

'Metamorfose' is dit jaar het thema van de Poëzieweek, het poëziefest van Nederland en Vlaanderen dat plaatsvindt van 29 januari tot en met 4 februari.

Rond dit thema heeft dichter, columnist en onvermoeibaar poëzie-ambassadeur Ellen Deckwitz (1982) een reeks gloednieuwe gedichten geschreven die je kunt lezen in het Poëziegeschenk 2026. Volgens Deckwitz is er in 'dit soort interessante tijden geen toepasselijker thema dan "Metamorfose"'. Verandering raakt immers niet enkel onszelf als individu, maar ook de structuur van onze samenleving. En poëzie is bij uitstek het genre dat al deze veranderingen vangt, verwoordt en verbeeld. Of, zoals Deckwitz het al in 2016 verwoordde in *Olijven moet je leren lezen; een cursus genieten van poëzie* (Atlas): 'De wereld waarnaar woorden verwijzen verandert met haar mee. Daarom zal de poëzie nooit mogen verdwijnen, want zij biedt een unieke ruimte om in te reflecteren en te begrijpen.'

Vanaf Gedichtendag, als de Poëzieweek van start gaat, is Deckwitz' geschenk verkrijgbaar bij deelnemende boekhandels. Bij aankoop van minimaal € 12,50 aan poëzie is het geschenk gratis. **poëzieweek.com**



HEEL MBO LEEST VERDER!

Voldoende taalvaardig zijn is een voorwaarde om een mbo-opleiding succesvol te kunnen afronden, de arbeidsmarkt op te gaan, of naar een vervolopleiding door te stromen. Leesbevordering levert een grote bijdrage aan de taalontwikkeling van studenten. Daarom is twee jaar geleden het landelijke offensief *Heel mbo leest!* gelanceerd, waarmee lezen in het mbo stevig op de kaart is gezet is. Op 6 februari krijgt het initiatief een vervolg met de studiedag *Heel mbo leest verder!* Die wordt

georganiseerd door Stichting Lezen en Mbo Taalacademie en is bedoeld voor docenten in het mbo en bibliotheekmedewerkers die betrokken zijn bij de Bibliotheek op school. Om deze samenwerking te stimuleren is er vanuit het ministerie van OCW geld beschikbaar gesteld vanuit het Masterplan Basisvaardigheden. Inmiddels is er al met honderd mbo-scholen een overeenkomst gesloten. Tijdens de studiedag Heel mbo leest verder! wordt een aanmoedigingsprijs uitgereikt aan een school waar lezen en de samenwerking met de bibliotheek goed samengaan. Sprekers op het programma: Kees Broekhof, auteur van *Meer lezen beter in taal - mbo* en Linda Ackermans, Radboud Universiteit Nijmegen, onderzoeker YA-literatuur op de leeslijst en in de lespraktijk.

Voor meer informatie en het aanmelden, zie **lezen.nl/agenda**



De creatieve nalatenschap van **HARRIE GEELLEN**



Harrie Geelen (1939-2025) was een creatieve duizendpoot die een belangrijk stempel heeft gedrukt op de Nederlandse kindercultuur. Hij was illustrator, schrijver, regisseur, animatietekenaar, componist, liedschrijver, reclamemaker, stemacteur: er zijn maar weinig creatieve disciplines waaraan hij zich niet heeft gewaagd. De *Lezen*-redactie blikt terug op zijn erfenis.



Tijs en de eenhoorn
Imme Dros & Harrie Geelen (ill.)
Querido,
€ 18,99
3+

Mirjam Noorduijn, redacteur

'Behalve filmmaker, scenarist en prentenboekenmaker was Harrie Geelen bovenal illustrator van tientallen kinderboeken. Hij werd bekroond voor zijn werk in *Beertje Pippeloentje* van Annie M.G. Schmidt (Gouden Penneel) en *Juffrouw Kachel* van Toon Tellegen (Zilveren Penneel). En hij illustreerde vrijwel alle boeken van zijn grote liefde, kinderboekenschrijver en Homeros-vertaler Imme Dros. Als ode aan de verbeeldingskracht is *Tijs en de eenhoorn* (2015) hier het noemen waard: een universeel verhaal over de door heimwee gedreven zoektocht van kleuter Tijs naar zijn thuis (na een verhuizing). Wanneer het jongetje dwalend in zijn nieuwe stad een eenhoorn ontmoet die betreurt dat hij niet bestaat, tekent Tijs hem tot leven en voelt zich getroost. Op fenomenale wijze verbeeldt Geelen de werkelijkheid zoals die zich in Tijs' hoofd en hart afspeelt: vol expressie, met een doeltreffend kleurenpalet. Niet toevallig zei Imme Dros ooit over haar favoriete illustrator. "Harrie illustreert niet, Harrie vult het verhaal aan."

Maarten Dessing, redacteur

'Hoeveel ouders met een Gijs thuis zouden *De verjaardag van Gijs* uit 2007 cadeau hebben gekregen? Wij waren in ieder geval blij met dit boek over de kleuter en zijn hond Flop – vaste personages in het prentenboekuniversum van Harrie Geelen. Vanaf de eerste pagina dragen tekst en beeld zijn watermerk. De laconieke toon en de humor: niet alleen Gijs' cadeau is ingepakt, ook mama's voet die was gevallen over het cadeau. En de schijnbaar uit de losse pols gekwaste, maar zeer levendige illustratie, die precies het goede laten zien: alléén Gijs die zijn driewieler uitpakt. Je moet eerst de tekst lezen, pas als je omslaat zie je mama's been in het gips. Zo heeft de grap maximaal effect. Heerlijk.'



De verjaardag van Gijs
Harrie Geelen
Querido,
antiquarisch verkrijgbaar
4+



Tamar van Gelder, directeur- bestuurder Stichting Lezen

'De Nederlandse tekenfilm *Als je begrijpt wat ik bedoel* (1983), geregisseerd door Harrie Geelen, maakte als kind een diepe indruk op mij. Ik hoor Olivier B. Bommel nog steeds "Zwelgje!" roepen, het schattige draakje dat zo aandoenlijk klein begon, maar gevaarlijk groot werd zodra hij boos werd. Die dubbele gedaante was indrukwekkend. Anders dan de gelikte Disney-producties die in die tijd overal de toon zetten, voelde dit als iets bijzonders: een eigenzinnige, warme animatiefilm van eigen bodem. De film was niet perfect, maar juist die authentieke charme maakte hem onvergetelijk. Harrie Geelen liet zien dat Nederlandse animatie iets unieks kon neerzetten, en *Als je begrijpt wat ik bedoel* blijft voor mij een klassieker die zijn magie nooit verliest.'



Martijn Nicolaas, teamleider Stichting Lezen

“Kunt u mij de weg naar Hamelen vertellen, meneer?” Nog steeds kan ik spontaan liedjes uit de tv-serie *Hamelen* zingen, ze vliegen zo mijn hoofd in als ik een wandeling maak, op het ritme van het lopen. ‘Rambam de rimboe in, en laat de boel maar waaien!’, ‘Vlieg je met me mee, op een gele bezem naar de zon?’. Nog meer dan de serie zelf, die ik in de jaren zeventig als kleine jongen op tv keek, heb ik de liedjes onthouden. Mijn vader had de platen op cassettebandjes gezet en op vakantie naar Frankrijk schalden ze door de auto. De teksten van Harrie Geelen zijn briljant. Dat besepte ik toen niet, hoewel het makkelijke meezinggehalte natuurlijk al veel zei. De alliteraties, het rijm, de neologismen en woordspelingen. Favoriet is ‘De prins van Doedel aan de Vlier’, met zijn fijne klankherhalingen. ‘Kikkerik, Kikkerik kwek kwek!’

Annemarie Terhell, redacteur

‘Een fototoestel, een geruit dekentje in het bos, een vage foto waarop het gezicht van een man verschijnt. Meer was er niet nodig om mij als zesjarige uit mijn slaap te houden. *Q&Q* was een bloedspannende kinderserie die tussen 1974 en 1976 op de Nederlandse televisie werd uitgezonden. Het verhaal van Harrie Geelen ging over twee jongens die bij toeval in het bos een spionagezaak op het spoor komen. Zodra je de herkenningsmelodie op muziek van Joop Stokkermans hoorde (“Q&Q, huhuhu huhuhuhuhu”) kreeg je al kippenvel. Al bleek de man op het dekentje niet echt dood te zijn, mijn moeder vond het veel te spannend voor kleine meisjes. Ik voel nog de teleurstelling van het moment waarop de tv resoluut werd uitgezet. Mijn geluk: het waren gouden jaren voor de Nederlandse kindertelevisie. Je had *Hamelen* en *Tita Tovenaar*, eveneens met liedjes van Geelen en Stokkermans



– die mochten wél. En de poep- en piesgrappen uit *De Stratemakeropzee-show* gelukkig ook. Nu ook Joost Prinsen ons is ontvallen, wordt het akelig druk daarboven. Wat lijken die magische jaren zeventig ineens ver weg.’

“
Word
maar
geen
artiest,
zei zijn
vader.
Een
kansloos
advies

Gouden Kalf
voor de documentaire
Getekende figuren
(1986)

Zilveren Penseel
voor *Juffrouw Kachel*
(1992)

Gouden Penseel
voor *Het beertje*
Pippeloentje
(1995)

Zilveren Griffel
voor *Herman het kind*
en *de Dingen* (1994)
en
De plant van Jan
(1996)

Woutertje
Pieterse Prijs
voor *Bijna jarig*,
samen met Imme Dros
(2006)

Ridder in de
Orde van de
Nederlandse Leeuw
(2014)

Harrie Geelen werd in 1939 geboren in Heerlen in een familie van kopergraveurs en was als kind al druk met tekenen. Word maar geen artiest, zei zijn vader die boekhouder was bij de Amstelbrouwerij – maar dat bleek een kansloos advies. In 1958 koos Geelen voor een studie Nederlands in Amsterdam, maar ontdekte tot zijn teleurstelling dat dat met schrijven niets te maken had. Met drie vrienden van het Studenten Corps richtte hij de cabaretgroep Sing Sing op. Op een van die avonden leerde hij Imme Dros kennen, met wie hij in 1963 trouwde. Ze bleven 62 jaar lang samen en vormden een creatief duo. Vanaf hun beider debuut *Het paard Rudolf* (1971) illustreerde Geelen veel van Dros' boeken. Geelen werkte vanaf 1967 bij de Marten Toonder Studio's en maakte als creatief directeur honderden commercials. Daarnaast schreef hij scripts en liedjes voor kindertelevisie.

“ Die likes waren als stickers van de juf



Van een auteur die een lezersschare opbouwde op sociale media heeft **Lex Paleaux** zich ontwikkeld tot een van de meeste gelezen en geprezen schrijvers van Nederland. 'In boeken kunnen mensen zich afvragen: zou ik hetzelfde doen als mij overkomt wat het personage overkomt?'

Tekst Maarten Dessing
Foto Mark Uyl

Wat zou Lex Paleaux klagen dat de prijs van Beste Boek voor Jongeren afgelopen september aan zijn neus voorbijging? Dankzij *Liften naar de hemel* – zijn vijfde boek – beleefde de schrijver zijn grote doorbraak. Binnen een jaar na verschijnen won de roman de Nederlandse Boekhandelsprijs, gingen er meer dan vijftigduizend exemplaren over de toonbank, werd het genomineerd voor de NS Publieksprijs én kocht de grote Amerikaanse uitgeverij Simon & Schuster de vertaalrechten. Het is Maren Stoffels dus gegund dat zij de prijs won (zie pagina 24). 'Ik heb eigenlijk niets meer te wensen,' vertelt Paleaux in de Haarlemse koffietent waar hij al jaren zijn vaste werkplek heeft. 'Toen ik nog maar de helft had verkocht, dacht ik al: wauw! Al is het tegelijk wonderlijk dat ik door een boek over een jongen die zichzelf onzichtbaar probeert te maken, zelf op zo'n

megalomane manier in de spotlights word geduwd.'

In *Liften naar de hemel* vertrekt de zestienjarige Quintin – net ontslagen uit een jeugdinrichting – naar Canada om te proberen zijn leven opnieuw op de rit te krijgen. Ondanks het streng religieuze gastgezin waarin hij terechtkomt en de keiharde boer waarvoor hij werkt, weet Paleaux, aldus de jury van de prijs voor Beste Boek voor Jongeren, met humor en vaart effectief 'universele, herkenbare gevoelens bij jongeren op te roepen' (en niet alleen bij hen).

'In eerste instantie werd het boek vooral opgepikt door volwassenen,' zegt Paleaux. 'Veel volwassenen die niet graag lezen, maar door de toegankelijkheid van mijn schrijven worden gegrepen. Het is een mooie bijvangst dat het nu ook jongeren aan het lezen krijgt. Ook al speelt het boek zich dertig jaar geleden af en heeft niemand een mobieltje: de eenzaamheid, de zoektocht naar jezelf, de pijn zijn universeel en tijdloos.'

“Schrijven was, zoals alles voor school, een straf

Word je daarom veel door scholen uitgenodigd?

‘Ik heb een fikse agenda. Ook daar zie je dat jongeren niets veranderd zijn. Als ik vraag wie er van lezen houdt, zie je ze met lange bekken zitten. Hiér hebben ze geen zin in. Maar als ik daarna vraag wie er niet van lezen houdt, steek ik zelf ook mijn vinger op. Huh? En dan heb ik ze en kan ik mijn verhaal kwijt – en vertel ik ook dat ik zo weinig lees omdat ik al sinds 2017 onafgebroken aan deze tafel zit te schrijven.’

Hebben scholieren voorafgaand aan je bezoek *Liften* gelezen?

‘Meestal. Ik geloof dat ze het goed vinden. Maar ik merk ook dat ze snel schrikken van sommige beschreven gebeurtenissen. Omdat die hen raken, draagt het weliswaar bij aan hun drang om verder te lezen, maar ze hadden graag triggerwarnings gehad. Ze denken ook makkelijk: wat Quintin overkomt, zal mij nooit gebeuren. Zijn eenzaamheid bijvoorbeeld. Pas als ik uitleg dat je dertig jaar geleden niet zomaar naar huis belde, omdat een telefoongesprek van drie minuten al vijf gulden kostte, begrijpen ze dat beter.’

Las jij als jongere wel veel?

‘Als kind ben ik zo ongeveer opgegroeid in de dorpsbibliotheek, ik las ontzettend veel. Van *De wondersloffen van Sjakie* tot, daarna, alles van Lemniscaat. Dat was een keurmerk. Ik dacht ook dat één mevrouw of meneer al die boeken schreef, tot ik erachter kwam dat er zoiets bestaat als een uitgeverij. Later ontdekte ik dat er nóg een afdeling in de bibliotheek was: die voor volwassenen. Toen las ik Stephen King en – veel te jong – *De naam van de roos*.’

Wat trok je in boeken aan?

‘Door te lezen, hoefde ik niet in het nu te zijn. Ik kom uit een gelovige omgeving. Maar mijn relatie met God was niet dezelfde als die van de rest van het gezin, want: niet bestaand. Daardoor voelde ik me geïsoleerd. Ook op de gereformeerd-vrijgemaakte school kon ik niet terecht met mijn vragen. Iedereen liep er volledig in lijn met wat van hen werd verwacht. Ik zocht daarom herkenning en gezelschap in boeken.’

Begon je toen ook met schrijven? Door je vragen op papier te zetten?

‘Totaal niet. Schrijven associeerde ik met school – met opstellen, waarin je binnen het opgegeven thema alleen kon schrijven wat je mocht schrijven. Het was, zoals alles voor school, een straf. Ik ben niet voor niets na drie mavo eraf gegaan. Schrijven kwam pas met Hyves, toen ik al bijna dertig was. Ken je dat sociale netwerk nog? Daar schreef ik een stukje over de geluiden van mijn nieuwe huis die ik namen en karaktereigenschappen gaf. Toen kreeg ik als beloning een dansende banaan. Die likes waren als stickers van de juf: grote erkenning. Dat smaakte dus naar meer.’

Ook Paleaux’ ontdekking is te danken aan sociale media. Door het succes van de Facebook-columnreeks ‘Je bent Haarlemmer als’ kwam hij op de radar van een uitgeverij. Tegen die tijd had hij een nieuwe start gemaakt. Omdat een theatermaker eenvoudig een boekcontract had gekregen voor een tekst waarin ook een scène was opgenomen die Paleaux voor hem had geschreven, terwijl hij zelf al zo lang vruchteloos aan een roman werkte, was hij uit jaloezie en frustratie twee jaar lang offline gegaan.

Voor zijn herstart had hij een pseudoniem bedacht. Om de nadruk op de tekst te kunnen leggen, legt hij uit. ‘Ik doe er niet toe, alleen het verhaal doet ertoe.’ Maar ook wilde hij zichzelf ruimte geven. ‘De naam helpt me om zonder zelfcensuur te kunnen schrijven over bepaalde fases in mijn leven. De naam geeft me de vrijheid die ik nodig heb.’

Want een roerig leven was het, waarover hij schrijft. Op zijn dertiende werd hij verkracht, wat Paleaux

verwerkte in zijn debuutroman *Winterwater* (2020). Later belandde hij in jeugdinrichtingen, wat een plek kreeg in *Als de dood zucht, houd ik mijn adem in* (2023). In *Liften naar de hemel* gaat het dus over zijn Canadese ervaringen. En in de nog te volgen delen van wat uiteindelijk een vijfdelige cyclus wordt, komen onder meer zijn jaren van dakloosheid aan bod.

Hoe belangrijk is het autobiografische gehalte voor je succes?

‘Dat zal een factor zijn. In boeken kunnen mensen zich afvragen: zou ik hetzelfde doen als mij overkomt wat het personage overkomt? Boeken werken als spiegels. Maar dat gaat makkelijker als die boeken autobiografisch zijn dan wanneer ze fictie zijn.’

Maar helemaal autobiografisch is je werk niet?

‘Als het beter is voor het verhaal, voeg ik fictieve elementen toe. In *Liften* toevallig niet zoveel, maar het vervolg bevat een verzonnen element waarvan ik weet dat lezers zullen denken dat juist dát echt gebeurd is. En dan nog: hoe autobiografisch ook, alles is beschreven vanuit mijn perspectief. De gebeurtenissen zijn daardoor per definitie eenzijdig. Andere personages dan Quintin zullen hun eigen waarheid hebben. Dat is ook het mooie van literatuur.’ ●



Lex Paleaux (1977) debuteerde in 2020 met *Winterwater* bij de kleine uitgeverij In de Knipscheer, die er op bescheiden schaal succes mee boekte. Dat hij nu met *Liften naar de hemel* is doorgebroken in heel Nederland, verklaart Paleaux mede door zijn overstap naar Ambo|Anthos. ‘Vergis je niet, de slagkracht van een grote uitgeverij om bijvoorbeeld te adverteren is enorm.’

WIE LEEST HEEFT EEN GOED VERHAAL

Valérie Drost

Verhalen zijn voor iedereen

Dat verhalen kunnen betoveren en je wereld kunnen verrijken, ontdeed **Valérie Drost** al op jonge leeftijd. Nu ze directeur van het Literatuurmuseum/ Kinderboekenmuseum is, voelt ze zich een voorvechter van leesplezier. 'De kracht van literatuur ervaren is een cadeau dat ik iedereen gun.'

Toen Valérie Drost vorig jaar september directeur van het Literatuurmuseum/ Kinderboekenmuseum werd, kreeg ze een kaartje van haar oude kleuterjuf met daarop de tekst: 'Dat je nu op déze plek terecht bent gekomen. Wat is dat ontzettend leuk en passend.' Drost begreep haar reactie direct: 'Al heel jong was ik een lezer en hield ik ervan ondergedompeld te worden in verhalen,' vertelt ze. 'Ik denk dat dat kwam door mijn nieuwsgierigheid: in boeken, zo had ik gemerkt, kon ik hele nieuwe werelden ontdekken. Ik vond dat geweldig.'

Wat las je dan zoal?

'Echt alles. Superspennend vond ik bijvoorbeeld *Ronja de roversdochter* van Astrid Lindgren – zo'n zelfstandig meisje dat zelf durft te kiezen, dat vond ik geweldig. Wat mij ook totaal gegrepen heeft is *Heksenkind* van Monica Furlong. Die betoverende leeservaring deelde ik met een vriendinnetje uit Utrecht. Dat ik ondertussen was verhuisd naar een dorp in de Achterhoek maakte niets uit:

we schreven elkaar brieven waarin we rondom *Heksenkind* hele fantasieën uitwisselden. Maar mijn beslissende boek is toch echt *De wereld van Sofie* van Jostein Gaarder, een avontuur en geschiedenis van de filosofie ineen. Dat een boek over vragen kon gaan als "hoe kijk je naar de wereld" en "hoe kijk je naar jezelf en wie ben je eigenlijk", dat maakte heel veel indruk. Daarna ben ik op een andere manier gaan lezen, met een bredere blik en het besef dat verhalen ook wat kunnen zeggen over de maatschappij waarin je leeft en hoe je jezelf daartoe kan verhouden. Overigens heeft het feit dat mijn moeder literatuurwetenschapper is en er bij ons thuis altijd boeken waren en veel werd voorgelezen, zeker ook bijgedragen aan mijn liefde voor lezen. Gelukkig heeft ze mij en mijn jongere broer en zus nooit verplicht om te lezen. Natuurlijk raadde ze soms wel bepaalde titels aan. En als ik vragen over een boek had ging ik naar haar toe en spraken we erover. Maar het initiatief liet ze bij ons: ze gaf ons veel ruimte om zelf keuzes te

Tekst
Mirjam
Noorduijn
Foto
Elisabeth
Tijssen

maken. Zo heb ik het lezen en het plezier dat het met zich meebrengt echt zelf kunnen ontdekken en ontwikkelen. Het was ook puur vanwege de verhalen, vanwege de literatuur dat ik indertijd Nederlands ben gaan studeren. Niet omdat ik docent wilde worden.'

Behalve Nederlands heb je kunst-beleid en management gestudeerd. Was dat met het Literatuurmuseum al in je achterhoofd?

'[lachend] Nee - ik kende het toen zelfs niet eens goed. Ik heb gewoon altijd belangstelling gehad voor musea en kunst in de openbare ruimte, hoe je kunst toegankelijk kan maken voor zoveel mogelijk mensen. Literatuur wordt niet altijd als kunst gezien. Maar dat is het wel zeker. En het mooie is, als het leesplezier je grijpt, hoeft het geen dure hobby te zijn. Je kunt naar de bibliotheek en alles lezen wat en wanneer je maar wilt. Verhalen zijn voor iedereen. Het Literatuurmuseum wil ik daarom zo bereikbaar mogelijk maken. De kracht van literatuur ervaren, is een cadeau dat ik iedereen gun. Eigenlijk is dat ook de missie van het museum: een zo breed mogelijk publiek literaire verhalen laten ontdekken, beleven en maken.'

Hoe doen jullie dat in de praktijk?

'In het online museum, het Literatuur-Lab, hebben we bijvoorbeeld virtuele exposities die voor iedereen toegankelijk zijn. Daarbij maken we gebruik van de rijkdom van het archief. Het museum heeft de grootste en belangrijkste collectie schrijversdocumenten en kinderboekenillustraties van Nederland. Dat is een ware schatkamer, een verzameling van zeven kilometer literaire levens: dagboeken, schrijversbrieven en -portretten, tekeningen, manuscripten... Dat zijn al zoveel verhalen! De intimiteit die dat uitstraalt ontroert. Het is een kant van de literatuur waarvan ik me eerder niet bewust was. De manier waarop het museum zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld om vanuit dat archief verleden en heden met elkaar te verbinden, door hedendaagse schrijvers over bepaalde objecten te laten vertellen, vind ik heel mooi en waardevol. Daarnaast blijven we natuurlijk gewoon fysieke exposities en evenementen

organiseren: het is inspirerend om te zien hoe families en kinderen meegenomen kunnen worden door de magie van verhalen.'

Eind 2027 verhuist het museum naar de binnenstad van Utrecht, naar Magazijn De Zon, waar vroeger de bibliotheek en boekhandel Broese zaten. Wat gaat er veranderen?

'Alles wat we geleerd hebben de afgelopen jaren willen we in het nieuwe pand inzetten en nog verder ontwikkelen. Het was ooit een warenhuis, nu

Het Literatuurmuseum wil ik zo bereikbaar mogelijk maken

wordt het een warenhuis waar je kunt dwalen tussen schrijvers en verhalen. Vanuit leesplezier willen we de literaire bagage van de bezoekers vergroten. In onze toekomstige programmering gaan we ons daarbij meer verhouden tot de maatschappij. Aan de hand van literatuur - die tenslotte altijd onderdeel uitmaakt van de context waarin die geschreven is - willen we maatschappelijke thema's bespreekbaar maken. Literatuur is meerstemmig, literatuur biedt verschillende perspectieven, literatuur is polemieken en heeft debat nodig. In deze tijd is het cruciaal om daar als museum actief mee bezig te zijn en onze bezoekers daarmee in aanraking te brengen.'

Lees je zelf ook het liefst romans waarin maatschappelijke thema's zijn verwerkt?

'Niet per se. Ik lees vooral heel diverse boeken. Bovendien, goedbeschouwd is ieder boek altijd een product van zijn eigen tijd en maatschappij. Voorkeuren voor bepaalde genres heb ik niet. Ik kan bijvoorbeeld heel erg genieten van alle

mooie jeugdliteratuur die er geschreven wordt en die ik via mijn kinderen ontdek. Ja, ik heb wel een voorkeur voor fictie en poëzie. Ik houd van verschillende schrijfstijlen en ik houd ervan als de schrijver erin slaagt om je op het verkeerde been te zetten, of als hij je uitdaagt en het ongemakkelijk wordt, of confronterend. Eigenlijk ben ik nog steeds dezelfde nieuwsgierige lezer die ik als kind was. Zo ben ik *Ik gaf je ogen en je keek in de duisternis* van Irene Solà puur gaan lezen omdat ik gefascineerd was door de titel en de roman de Europese Literatuurprijs 2025 had gewonnen. Daarnaast lees ik graag boeken die met mijn werk resoneren. Dat had ik bij *Het archief* van Thomas Heerma van Voss. En ook las ik *Papyrus* van de Spaanse Irene Vallejo over de geschiedenis van het boek. Daarin laat zij zien dat de wereld is gebouwd op verhalen. Precies dat is wat ik wil uitdragen - ik voel me een voorvechter van leesplezier, als lezer én als directeur van het Literatuurmuseum.' ●

Valérie Drost (Utrecht, 1984) is sinds september 2024 directeur-bestuurder van het Literatuurmuseum/ Kinderboekenmuseum. Daarvoor werkte ze twee jaar als hoofd Bedrijfsvoering van het museum. Ze studeerde naast Nederlandse Literatuur ook Kunstbeleid en Management, beide aan de Universiteit Utrecht. Na haar studie werkte ze onder andere bij de gemeente Utrecht bij de afdelingen culturele zaken en economische zaken, en als hoofd strategie bij de gemeente Ede. Toen ze eind dertig was, voelde ze heel sterk dat ze niet moest wachten als ze nog van koers wilde veranderen - weer terug naar de kunst en de literatuur. Vervolgens kwam de functie hoofd Bedrijfsvoering vrij: 'Het was fantastisch dat ik daar kon beginnen. Ik was en ben omringd door verhalen en gedreven mensen die allemaal betrokken zijn bij de literatuur.' Drost woont in Doorn, samen met haar man en vier kinderen, die allemaal iedere avond worden voor-gelezen.

OP DE COVER

Een kijkje in
het atelier van
Natascha Stenvert

“ WAT IK GOED KAN, IS GEKKE DINGEN VERZINNEN



In de week voor de Kinderboekenweek werd Natascha Stenvert thuis in haar atelier verrast. Voor de camera van het *Jeugdjournaal* kreeg ze te horen dat ze het Gouden Penseel 2025 kreeg voor *Een ongelofelijk grote, ongelofelijk gevaarlijke leguaan*.

Huize Stenvert voelt als het betoverde land achter de kleerkast. De voordeur is tamelijk gewoon, alhoewel het huis prachtig is gelegen vlak bij hunebedden en boerderijen. Maar eenmaal binnen kom je terecht in een soort museum. De wc-deur oogt als een boekenkast, en is zelf gezaagd uit de ruggen van boeken. Wil je door naar de huiskamer, dan moet je door een kast, die ingenieus is verbouwd tot toegangspoort. 'Illustratoren hebben een associatieve manier van denken,' zegt Stenvert als we aan de zelfgebakken pannenkoeken zitten. 'Ze kunnen goed combineren en nieuwe ideeën bedenken. Dat is handig als je een tekst gaat illustreren.'

Complimentjes

Stenvert werkt al dertig jaar als illustrator van jeugdboeken, maar zo'n grote prijs – dat was haar nog niet overkomen. Ze geniet enorm van de aandacht die dat oplevert, al vindt ze complimentjes incasseren net zo moeilijk als kritiek krijgen. Als ze een stapeltje recente

boeken bij elkaar zoekt voor de foto, valt direct op hoeveel verschillende stijlen ze gebruikt om haar verhalen te illustreren. De serie *Kolletje* heeft herkenbare tekeningen, voor *Mevrouw Das & Meneer Ping* knipte ze vernuftige collages, voor het pas verschenen *Cijferland* en *Letterland* gebruikte ze vilt en stof. 'Ik raak snel verveeld en pruts gewoon graag. Ik vind het leuk om nieuwe technieken uit te proberen en pas die toe als een opdracht zich ervoor leent.'

Vruchtensapverpakkingen

Voor het Gouden Penseel-boek gebruikte ze ook een speciale techniek: de 'tetrapak-ets', een huis-tuin-en-keuken-etsmethode, waar geen zware drukpers of zuurbad voor nodig is. Ze legt uit hoe ze in de zilveren binnenzijde van een leeg pak vruchtensapkrast, de groeven insmeert met verf en dat vervolgens afdruckt op papier. 'Alles wat het jongetje in het boek verzint, zoals de leguaan, is met etsen gemaakt.'

Tekst en foto's
Annemarie Terhell



legt ze uit. 'Wat echt is, heb ik met potlood getekend. Dat vind ik een mooi onderscheid, maar het is zo'n concept dat vast niemand ziet.' Uit een kast tovert ze een stapel kartonnen dozen met doorkijkjes. 'Ik moest eens een verhaal in een verhaal verbeelden en kwam daar niet uit. Vlak voor de deadline werd ik 's nachts wakker en wist ik ineens hoe ik het moest doen: door kleine kijkdozen te maken en die te fotograferen. Gelukkig kreeg ik nog een week extra.'

Poppenmaker

Als kind zat het creatief bezig zijn er al stevig in, vertelt ze. 'We maakten zelf tijdschriften, radioprogramma's en posters, tot reclames aan toe. Ik was altijd aan het lezen en tekenen. Illustraties in boeken klopten naar mijn idee nooit,

dus die maakte ik opnieuw. Op mijn twaalfde wist ik al dat ik naar de kunst-academie wilde. Niet om te illustreren, maar om poppenmaker te worden in de Jim Henson-studio's in Hollywood.' Het liep anders. Op de kunstacademie kwam ze terecht op de nieuwe afdeling illustratie. 'We kregen ontzettend veel technieken, ik leerde zelfs lassen. Maar we leerden ook om conceptueel te denken: dat er een idee achter je werk moet zitten. Tijdens schoolbezoeken zeg ik altijd tegen kinderen: "Ik heb al meer dan honderd boeken geïllustreerd. Wat moet je dan kunnen?" "Goed tekenen," antwoorden ze dan. En dan zeg ik: "Ik ga jullie een geheim verklappen: ik ben helemaal niet de beste tekenaar van Nederland. Maar wat ik wel goed kan, is gekke dingen verzinnen."'

Het is zo'n concept dat vast niemand ziet

Natascha Stenvert (Assen, 1971) studeerde aan Academie Minerva in Groningen. Na haar afstuderen in 1995 werkte ze onder meer bij de bloemenveiling, als schoonmaker en in een winkel voor kunstmateriaal. In de bibliotheek schreef ze adressen en telefoonnummers van uitgevers over en wist daarmee steeds meer illustratieopdrachten te verwerven. Nu ontwerpt ze verpakkingen, maakt zelf prentenboeken en illustreert werk van anderen, onder wie Rindert Kromhout, Selma Noort, Pim Lammers en Kamalia Talhaoui. Haar langstlopende serie is *Kolletje*, die ze sinds twintig jaar maakt met Pieter Feller. Samen met Marte Jongbloed geeft ze een theatershow rond hun boeken *Vinnie & Flos: de Flos Academie*. nataschastenvert.com

INTERESSANT LUISTERVOER

Podcasts over boeken zijn een handig medium om op de hoogte te blijven en leestips op te doen.

Rubén Rodriguez da Silva begon een podcast voor volwassenen over de Nederlandse jeugdliteratuur: *Er staat geschreven*. **Aybars** (12) vertelt hoe zijn klas *Podcasts die nergens draaien* opneemt onder leiding van leerkracht Laura van Looijengoed van de Gelderlandschool in Den Haag.

Tekst Annemarie Terhell



“
**In mijn klas
houdt iedereen
van lezen**
AYBARS

Aybars: ‘Wij beginnen elke schooldag met een halfuur stillezen. Onze juf Laura leest ook vaak voor. Als we een heel tof boek hebben gelezen, probeert ze om contact te maken met de schrijver via Instagram. Dan nodigen we die uit voor onze podcast. Ten minste, zo ging het toen we net waren begonnen. Nu vragen de schrijvers aan ons of ze mogen langskomen! We hebben al een heleboel schrijvers geïnterviewd, zoals Gideon Samson, Annet Schaap, Enne Koens, Sanne Rooseboom en Yorick Goldewijk. Als voorbereiding gaan we met de klas

in de kring zitten en schrijft de juf alle vragen op die wij hebben verzonnen. Dan beslissen we samen welke vragen eruit moeten en welke in het draaiboek komen. Als de schrijver op bezoek komt, zitten we in onze woonkamer. Dat is een hoekje van onze klas met twee oude vliegtuigstoelen, een poef, een luie stoel en een boekenkast. De podcastapparaatuur staat in de andere hoek van de klas, zodat die niet in de weg staat. Eerst luisteren we naar de intro die we van tevoren hebben opgenomen. Daarna vertelt de juf wie er in de eerste ronde



“
**Er zijn veel
kinderboeken
met diepgang**
RUBÉN RODRÍGUEZ DA SILVA

Rubén Rodriguez da Silva: ‘Ik werk als boekverkoper in Amstelveen voor Libris Venstra met als hoofdspecialisatie kinderboeken. Er zijn behoorlijk wat kinderboeken met diepgang en serieuze thema’s, daar wilde ik graag wat mee doen. Voor ik begon met mijn podcast

Er staat geschreven heb ik me eerst twee jaar lang voorbereid. Mijn grote voorbeeld was de *Grote Vriendelijke Podcast (GVP)*, maar die wilde ik natuurlijk niet gaan na-apen. Mijn doel was juist een aanvulling maken. Ik ben gaan puzzelen wat ik zou doen en in

welke vorm. De GVP is erg gericht op de actualiteit, het gaat vaak over pas verschenen boeken en nieuwtjes. Ik wilde liever gesprekken voeren die niet per se aan de actualiteit zijn gebonden. Als voorbereiding ben ik mij gaan verdiepen in de geschiedenis van de jeugdliteratuur. Ook heb ik een cursus podcast maken gevolgd, want daar had ik nog geen ervaring mee. Intussen heb ik vier afleveringen gemaakt, maar ik ben het format nog steeds aan het bijschaven: wat kan er beter, wat kan er anders? Mijn belangrijkste doel is om uit te dragen dat jeugdliteratuur veel meer is dan vaak wordt gedacht. Ook collega-boekverkopers hebben nog te weinig idee van hoe interessant het is. Ik wil graag een brug slaan tussen jeugd- en volwassenliteratuur. Daarom heb ik een onderdeel waarin schrijvers van volwassenliteratuur vertellen over hun eigen ervaringen met jeugdboeken. In de



**Rian Visser is de
Kinderboekenambassadeur
2024-2026**

NIEUWS

van de Kinderboeken-
ambassadeur

van de podcast zit. Vooraf doen we een soundcheck, zodat we gelijk kunnen beginnen. We nemen alles in één keer op. Heel soms doen we wat over.

Nu we al een tijdje podcasts maken, worden we steeds beter in vragen verzinnen. Toen Enne Koens bij ons langskwam, had ze een leuke vraag voor de volgende gast: "Welke vraag zou je graag willen beantwoorden?" Nu stellen we die vraag elke keer. We hebben ook altijd een raadrubriek. Bij Yorick Goldewijk lezen we een stukje voor uit *Films die nergens draaien*, hij moest raden welk boek het was. Yorick vond dat moeilijk en maakte er een grapje van: "Dat is toch die ene schrijver... Joris Goldestein?!" Daar moesten we heel erg om lachen.

Door de podcast is mijn klas lezen veel leuker gaan vinden. Twee jaar geleden lezen sommige kinderen nog *Dog Man* of *Het leven van een loser*. Wij noemen dat snackboeken, omdat je ze zo snel uit hebt. Nu houdt iedereen meer van echte leesboeken.' ●

eerste aflevering was dat Murat Isik, in de tweede Dido Michielsens. Verder heeft Ted van Lieshout tijdelijk een rubriek over kinderpoëzie – dat vind ik een heel belangrijk genre. In elke aflevering zit ook een interview met iemand die binnen de jeugd- of jongerenliteratuur werkzaam is. In oktober sprak ik Maria van Lieshout over haar graphic novel *Het lied van de merel*, een genre dat het in Nederland nog minder goed doet, maar dat erg interessant is. Dat was een ontzettend leuk gesprek. Zij kon heel veel vertellen over de Amerikaanse boekenmarkt. Tot nu toe zijn de reacties positief. Ook schrijvers geven aan dat ze het leuk vinden om te luisteren. Ik hoop dat de podcast echt gaat landen en wil het tempo van één keer per maand graag vasthouden. Als luisteraars na afloop zeggen: "Nu heb ik echt naar een interessant gesprek geluisterd," dan is mijn missie geslaagd.' ●

Medaille

Afgelopen Kinderboekenweek zijn via de Schrijverscentrale een record aantal schrijvers naar scholen gegaan. Er waren meer dan duizend schoolbezoeken!

Ook ik mocht elke dag op pad en als Kinderboekenambassadeur droeg ik natuurlijk mijn mooie ambtsketen. Een leerling uit groep vier vroeg: 'Waarom heb jij een medaille?' Daar lijkt de ketting inderdaad wel op. Ik legde uit dat ik een medaille heb, omdat ik iedereen vertel hoe leuk lezen is en hoeveel mooie kinderboeken er zijn.

Steeds meer scholen hebben een prachtige schoolbibliotheek. In Hoorn mocht ik als Kinderboekenambassadeur een nieuwe Bibliotheek op school openen. Alle leerlingen en ook enkele ouders waren erbij, en er verscheen een stukje in de krant. Er hingen slingers en mooie boekenposters. Alles ademde uit: Lezen is een feest.

Ik droeg mijn gedicht 'Tent' voor. 'Een boek is net een tent / waarin je binnen / en tegelijkertijd / ook buiten bent. / Je reist door woorden, / liggend op een dun matras [...]' Daarna nam een leerkracht, verkleed als avonturier, ons mee in een toneelstukje over de avonturen die je kunt beleven als je leest.

Het liefst was ik na die feestelijke opening in al die gloednieuwe boeken gaan neuzen, maar ik moest alle groepen bezoeken. Dat is overigens heerlijk om te doen. Vaak stuitert de

klas van enthousiasme en voel ik me een BN'er.

Voor veel kinderen is het voor het eerst dat ze een echte schrijver ontmoeten. Ik laat zien dat ik een gewoon mens ben; een moeder van twee kinderen die inmiddels groot zijn. Ze willen altijd weten hoe oud ik ben. Negenenvijftig jaar. Wauw! Dat is oud! Dan ga ik even krom lopen en trek een gezicht alsof ik bijna dood ben. 'Ik zie het wel aan uw rimpels,' zei een jongen uit groep drie laatst meelevend.

“Een schoolbezoek is een feest

Naast voorlezen en vertellen, zorg ik altijd dat in de les een workshop of fantasie-oefening zit. Kinderen stimuleren om zelf verhalen te bedenken, vind ik heel belangrijk. Als ik aan het eind van de les vraag wie er ook schrijver of tekenaar wil worden, gaan er meestal veel vingers de lucht in.

Een schoolbezoek is een feest, voor de kinderen, voor mij én voor de leerkracht.

Laatst kreeg ik een mail van een Vlaamse leerkracht. Ze schreef over de impact die mijn bezoek van drie maanden eerder nog steeds had. Dat maakte me superblij. Een goed recept voor leesplezier op school is: een rijk boekenaanbod, een enthousiaste leerkracht en af en toe een schrijver ontmoeten.

JANUARI

13 JAN

Stap op de Rode Loper! in Amsterdam
stapopderodeloper.nl

Het literair-culturele project voor vmbo'ers uit de bovenbouw maakt leerlingen enthousiast voor de letteren en andere kunst disciplines.

21 JAN-1 FEB

De Nationale Voorleesdagen
hebban.nl/nationale-voorleesdagen

De opening vindt plaats tijdens het Nationale Voorleesontbijt op 21 januari.

29 JAN

Gedichtendag
poezieweek.com

29 JAN-4 FEB

Poezieweek in Nederland en Vlaanderen poezieweek.com

Het thema van de Poezieweek 2026 is 'Metamorfose'. Ellen Deckwitz schrijft een handvol gloednieuwe gedichten rond dit thema, die gebundeld worden in het Poeziegeschenk.



FEBRUARI

2 FEB

Stap op de Rode Loper! in Utrecht
stapopderodeloper.nl

6 FEB

Studiedag Heel mbo leest verder! in Amersfoort lezen.nl/agenda

Studiedag voor docenten uit het mbo en medewerkers van bibliotheken.

6 FEB

Pabo Leest! West in de Openbare Bibliotheek van Amsterdam
lezen.nl/activiteit/pabo-leest

7 FEB

Middag van het Kinderboek in de OBA
middagvanhetkinderboek.blogspot.com

Het thema van de Middag van het Kinderboek is 'Met het oog op de wereld!'. Sprekers zijn onder anderen Zindzi Zevenbergen, Pim Lammers, Lotte Stegeman en Matthijs Meeuwssen.

19 FEB

Slotdag van De Inktap in Forum Groningen inktaap.nl

Op De Inktap Slotdag sluiten scholieren de juryperiode af van deze literaire jongerenprijs. Dit jaar zijn er drie edities in verschillende regio's.

MAART

8 MAART

Slotdag van De Inktap in Bibliotheek Utrecht inktaap.nl

11 T/M 22 MAART

Boekenweek 2026 hebban.nl

Met als thema 'Mijn generatie' laat de Boekenweek via boeken, verhalen en andere taaluitingen zien hoe generaties gevormd worden.

16 MAART

Stap op de Rode Loper! in Eindhoven
stapopderodeloper.nl

23 MAART T/M 3 APRIL

Literatour
hebban.nl/boekenweekvanjongeren

Tijdens de Literatour reizen schrijvers, onder wie 3Pak-auteurs Buddy Tegenbosch en Dilan Yurdakul langs middelbare scholen.

24 MAART

Bekendmaking van de Boon voor fictie en non-fictie, en de Boon voor kinder- en jeugdliteratuur in Mechelen
deboon.be

25 MAART

Slotdag van De Inktap in De Doelen, Rotterdam inktaap.nl

**LEZEN
CENTRAAL**

WOENSDAG
**8 APRIL
2026**

**Beatrix
Theater
Utrecht**

Lezen is denken

Een congres over kritische geletterdheid, identiteit, burgerschap en digitale cultuur

Op woensdag 8 april 2026 organiseert Stichting Lezen in het Beatrix Theater in Utrecht **Lezen Centraal**: het jaarlijkse congres voor iedereen die met jonge lezers werkt.

We onderzoeken hoe lezen bijdraagt aan kritisch leren denken, aan begrip en verbeelding in een wereld vol informatie, culturele diversiteit en technologie. Drie invalshoeken vormen de rode draad: Identiteit & cultuur, Burgerschap & maatschappij en Digitaal & multimediaal.

Met inspirerende sprekers, de Springlezend-talkshow, mini-colleges, workshops en auteursbezoeken.

De kaartverkoop start eind 2025 via lezen.nl.

Mis het niet! Dit wordt weer een dag vol inspiratie, inzichten en verhalen die beklijven.



**Steun tijdschrift
Lezen met een
vrijwillige bijdrage
van €15,- per jaar**

Zo kunnen wij het blad blijven maken! Alvast bedankt voor uw medewerking.

Hoe kunt u bijdragen?:

Maak **€15,-** of meer over naar rekeningnummer:
NL71 ABNA 0106 1306 68
 onder vermelding van Tijdschrift Lezen.

Of scan deze QR-code voor betaling.

